

BBL

Biblioteksbladet

**Folkbibliotekens kärnverksamhet –
vad är det?**

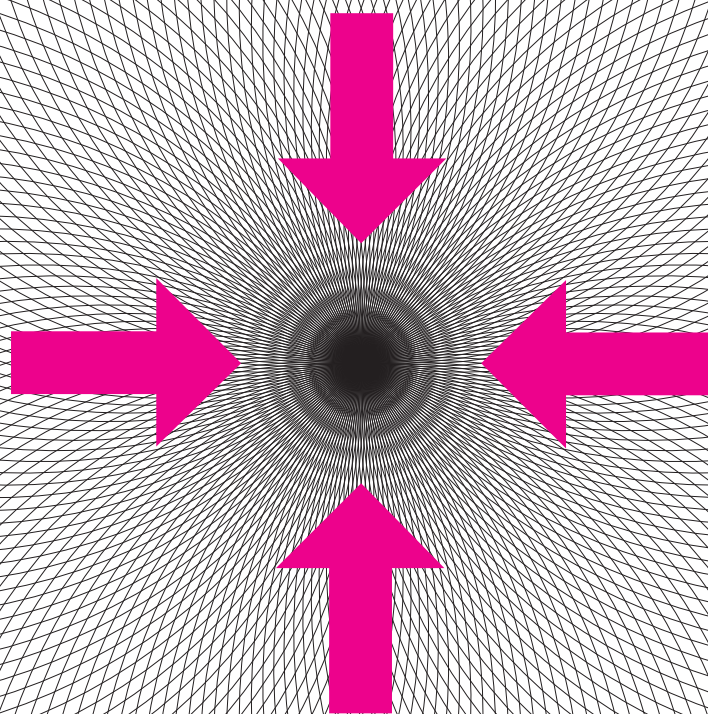
Öppen källkod – ett alternativ?

Fängslade fäder läser!

INTERVJUER:

Catharina Fogelström och Elin Rust

01:2009

**Teknikhuset i bibliotekens
och låntagarnas tjänst!**

**Valfrihet
Öppenhet
Samverkan
Tillgänglighet
Lägre kostnader
Digitala media
Ring:090-708706**

Kontakta gärna Rey Langels, VD för Teknikhuset AB,
tel: 090-70 87 06 epost: rey.langels@teknikhuset.se så får du veta mer!

www.teknikhuset.se

Teknikhuset uppfinner och utvecklar programvara och lösningar med människan i centrum för att göra information och teknologi tillgänglig för alla. Produkterna utvecklas på Microsoftplattformen, men kan tack vare sin öppenhet (SOA, XML, web services, web parts, m.m.) enkelt användas tillsammans med de flesta system på marknaden. Våra kunder är kommuner, myndigheter, företag och organisationer med stora krav på säkerhet och tillgänglighet. Teknikhuset har ramavtal med Verva.

Postadress

Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress

World Trade Center, D5, Klarabergs-
viadukten 70 eller Kungsbron 1,
Stockholm
Tel. 08-545 132 30
BBL Tel. 08-545 132 40
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksförnings hemsida
<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår
BBL i medlemsavgiften, 350:- för
enskild medlem (heltidsstuderande
och pensionärer 175:-). Övriga beta-
lar 500:- (Sverige), utanför Sverige,
600:-

Ansvarig utgivare Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström 08-545 132 43
asa@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio

Redaktionen förbehåller sig rätten
att korta och redigera manus. För
obeställt material ansvaras ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 57 eller
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksförning är en
ideell förening med uppgift att främja
svenskt biblioteksväsen.
Biblioteksbladet speglar föreningens
verksamhet, åsikter och ställnings-
tagande men har också till uppgift
att väcka egen debatt genom att ge
utrymme åt andra åsiktsyttringar.
Tidningen har en fri och självständig
roll och bedrivs med tryckfrihetsför-
ordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den
2 februari.

Den här tidskriften är
TS-kontrollerad.

Förord

Henriette Zorn

IDAGARNA, ÄR det tänkt, ska Kul-
turutredningen presentera sina
förslag, om det nu finns någonting
kvar att presentera. Läckorna från
utredningskansliet har så här under de
sista skälvande veckorna påtagligt in-
tensifierats. Det är svårt att veta hur man
ska tolka de organisatoriska skrivbords-
produkter som hittills levererats – det är frågan om
idel (ideologiskt betingade?) centralistiska lösning-
ar där bla Kulturrådet avskaffas och ersätts med
tre s k "supermyndigheter" som mest liknar en jät-
tebyråkratisk Proppen Orvar. Hela upplägget med
tre myndigheter under en "stab" som i sin tur lyder
direkt under departementet för tankarna till Sovjet,
centralmakt och femårsplaner. Kulturdepartement
borde i samma veva lämpligen döpas om till Kultur-
ministeriet – det ger tydligare signaler utåt om de
statsbyråkratiska nyordningarna.

Än så länge är det alltså bara "läckor", kanske mer
att betrakta som testpiloter som skickats ut för att
liksom pejla läget och ge en hint om hur sjösättning-
en kan komma att tas emot. Det hindrar inte att de
förslag som har "läckt" ut med största sannolikhet
är förankrade på "ministeriet".

KB kommer antagligen och som förväntat få rol-
len som samlande myndighet för biblioteksfrågor-
na. Det ska ske genom att man överför de delar av
biblioteksfrågorna som idag ligger på Kulturrådet
till KB. Innebär det då också att KB i framtiden kom-
mer att sortera under Kulturdepartementet?

KB som en nationell biblioteksmyndighet är an-
nars ingen ny tanke – den fördes fram redan 2003 i
den s k KB-utredningen: *KB – ett nav i Kunskapssam-
hället* (SOU 2003:129). Någon som minns den? Det
var en gedigen och grundlig utredning på närmare
500 sidor – också på den var förväntningarna högt
ställda.

I den kunde man bla läsa följande:

*Kungl. Biblioteket föreslås få det odelade
ansvaret för samordning och utveckling av
informationsförsörjningen till utbildning
och forskning.*

Förslaget avsåg i första hand stöd till
samordning och utveckling av infor-
mationsförsörjning till alla offentligt

finansierade och tillgängliga bibliotek, dvs även till
folk- och länsbibliotek. Utredaren Gunnel Stenqvist
konstaterade vidare: "Folkbiblioteken har kommit
att spela en allt större roll i utbildningsväsendet
men saknar det stöd forskningsbiblioteken får för
det ändamålet. För att kunna genomföra intention-
erna i 1996 års bibliotekslag, statsmakernas beslut
om den öppna högskolan, det livslånga lärandet och
för att tillgodose önskemål om en effektiv infor-
mationsförsörjning till utbildning och forskning bör
åtgärder vidtas på alla nivåer."

Stenqvist slog fast att det är användarnas behov
som ska styra, huvudmannaskap ska inte spela nå-
gon roll.

När jag går tillbaka i läggen kan jag konstatera
att utredningen som helhet välkomnades i positiva
ordalag – de kritiska synpunkterna rörde främst
den del som handlade just om folkbiblioteken. Den
då relativt nyutträdde riksbibliotekarien, Gunnar
Sahlin, ställde sig ganska ljum till förslaget, i re-
missrundan rent av kritisk. Och universitetsbiblio-
teken gjorde inte precis vägen. Från folkbiblioteks-
sidan efterlystes bla ytterligare utredning om det
nationella ansvaret. Några önskade sig en djärvare
lösning, tex inrättandet av en helt ny myndighet
med ansvar och utveckling av alla offentligt finan-
sierade bibliotek. Svensk Biblioteksförning ställde
sig positiv till förslaget.

Det var då det. Hur kommer branschen att reagera
idag? Med en röst?

Ur innehållet:

- 4** Kärnan i folkbibliotekens verksamhet. *Niclas Lindberg*
- 10** Rapport om nätgenerationen, bibliotek och högre utbildning.
Henriette Zorn
- 14** Nyfiken på Catharina Fogelström. *Åsa Ekström*
- 17** Folkbiblioteken spår och leverantörer rår – dags för öppen
källkod! *Thomas Kvist*
- 20** Kontorsakrobat blir bibliotekschef. *Åsa Ekström*
- 21** Godnattsagor inifrån – ett sätt att komma närmare sina barn.
Suzanne Mortensen
- 24** Bevarande utan långsiktig ekonomi. *MarieLouise Samuelsson*

Avdelningar

- 26** Debatt och kommentar
- 28** Utblick
- 30** Recensioner
- 32** Krönika
- 39** Besserwisser
- 40** Föreningsnytt
- 43** Kalendarium

Kärnan

i folkbibliotekens verksamhet

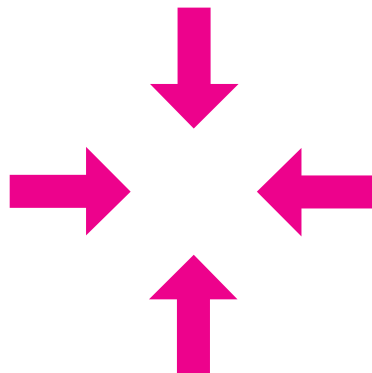
Biblioteken vill vara allt för alla men det passiva serviceuppdraget har tagit över. Det faktum att fler medier har kommit in i bilden och att biblioteken tar på sig fler uppgifter kan inte betyda att man avstår från att definiera sin kärnverksamhet. **Niclas Lindberg** har fördjupat sig i folkbibliotekens förhållande till begrepp som kärnverksamhet och verksamhetsidé.

AV **NICLAS LINDBERG**

INOM DEN ekonomiska vetenskapen har man sedan länge insett värdet av att olika organisationer definierar sin kärnverksamhet. Enkelt uttryckt handlar det om att för sig själv och andra definiera sin verksamhet i förhållande till vad andra gör eller skulle kunna göra. Syftet är att säkra organisationens överlevnad för att på så sätt se till att man tillhandahåller något som är unikt. Flera organisationsteoretiker, tex Henry Mintzberg, har fört fram att en framgångsrik organisation bör fokusera på det man är bäst på. I ekonomtermer handlar det om att "säkra konkurrenskraften". Hur väl lyckas folkbiblioteken generellt med detta?

I en magisteruppsats i Biblioteks- och informationsvetenskap vid Lunds universitet, *Möjligheter – kärnverksamheter på folkbibliotek*, studeras begreppet kärnverksamhet och dess tillämpning inom folkbiblioteksverksamheten. Uppsatsens slutsats är att begreppet kärnverksamhet inte har någon egentlig innebörd inom folkbiblioteksverksamheten. Däremot framkommer att så gott som alla uppgifter som folkbiblioteken fullgör ses som själva kärnan. Detta kommenteras i uppsatsen med: "Att säga att allt biblioteket gör är dess kärnverksamhet blir detsamma som att säga att inget är det och kan leda till passivitet. I forskningsöversikten *Bibliotekarien och professionen* framgår också att bibliotekarierna som yrkesgrupp är osäkra på vad som utgör arbetets kärna.

I uppsatsen *Kulturskapare eller serviceorgan?* En studie över folkbibliotekets uppdrag i samhället idag, undersöks folkbibliotekets uppdrag i bibliotekslagen, i kommunala styrdokument och i bibliotekens egna måldokument. Uppsatsen visar att lagen är ospecifik, att de kommunala uppdragsdokumenten ger en komplex och passiv bild av bibliotekens arbete och att bibliotekens egna styrdokument ofta saknar målbeskrivningar. Biblioteken vill vara allt för alla, men det passiva serviceuppdraget har tagit över och gör att man inte har tid att bedriva exempelvis uppsökande verk-

samhet. Det faktum att fler medier har kommit in i bilden och att biblioteken tar på sig fler uppgifter kan inte betyda att man avstår från att formulera sin kärnverksamhet. Det innebär tvärtom att behovet blir ännu större. I övrigt ska ju offentliga institutioner försöka begränsa sig och tydligt avgränsa och definiera sin verksamhet. Det borde även folkbiblioteken göra.

I den här artikeln försöker jag skissa på ett sätt att betrakta folkbiblioteksverksamheten i förhållande till begrepp som kärnverksamhet och verksamhetsidé. Någon kanske undrar varför jag inte i sammanhanget berör tex universitets- och högskolebiblioteken eller för den delen skolbiblioteken. Anledningen är enkel. För mig framstår det som att dessa bibliotekstyper och de som är verksamma inom dem har en relativt tydlig bild av vilken funktion och vilket uppdrag man har när det gäller att medverka till att lärosätets eller skolans mål uppnås. Jag tror att Nationella skolbiblioteksgruppen, de regionala skolbiblioteksföreningarna och SUIF:s Forum för Bibliotekschefer betytt mycket för att definiera utbildningsväsendets biblioteksverksamhet och i detta har de varit framgångsrika. Sedan är det en annan sak att utbildningsväsendet inte alltid använder sina bibliotek på ett sätt som gör att deras fulla potential tas tillvara.

FOLKBIBLIOTEKETS VERKSAMHETSIDÉ.

Vad är då denna mer övergripande verksamhetsidé eller kärnverksamhet som uppsatsen ovan efterlyser? Är den bortglömd eller så självklar att man inte tänker på eller talar om den? I vissa stycken kan man tolka debatten om folkbibliotekens framtid som att det finns en osäkerhet i vad det är som definierar folkbiblioteken i förhållande till andra aktörer, tex nätbokhandlar, Internet, Google eller företeelser som tex ändrade medievanor, ökad bokförsäljning och teknikutveckling. Jag tillhör inte dem som tar vikande besöks- och utlåningssiffror som intäkt för att folkbiblioteken blivit omoderna eller spelat ut sin roll på grund av den här typen av förändringar. För mig är det självklart att folkbiblioteken behövs och ska spela en viktig roll. De vikan-

de kurvorna tror jag till stor del kan förklaras med att invånarna inte har fått folkbibliotekens tjänster i tillräckligt stor utsträckning tillgängliggjorda för sig. Innan vi närmar oss ett försök till en definition av kärnverksamheten vill jag uppehålla mig vid begreppet verksamhetsidé. Innan man definierar vad som är kärnan inom en organisation måste man göra klart för sig vad idén med verksamheten är. Varje organisations uppdragsgivare äger naturligtvis själva rätten att definiera sin verksamhetsidé, det gäller även för folkbiblioteksverksamheten. Detta är också en grundläggande utgångspunkt i UNESCO/IFLA:s folkbiblioteksmanifest där man tydligt skriver att verksamheten ska anpassas till lokala förutsättningar och behov. Men trots det finns det där en grundläggande verksamhetsidé uttryckt och den skulle kunna sammanfattas så här: Folkbiblioteket skall göra alla slag av kunskap och information lättillgänglig för sina användare. Folkbibliotekets samlingar och utbud av tjänster skall inte vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur och inte heller för kommersiella påtryckningar. Folkbibliotekets tjänster skall i princip vara avgiftsfria.

I texterna förtydligas också begreppet *alla* genom att folkbiblioteket ska vara till för människor oberoende av ålder, ras, kön, religion, nationalitet, språk, samhällsklass, funktionshinder, sjukdom eller internering inom kriminalvården. Med *alla slag av kunskap* menas i texten att alla åldersgrupper skall kunna finna material och tjänster som tillgodoser deras behov, ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och en kulturell utveckling. Samlingar och tjänster skall omfatta alla slag av lämpliga medier, förmedlade genom modern teknik såväl som genom traditionellt material.

På olika sätt har detta också omsatts i den svenska bibliotekslagen. I 3 § slås fast att avgiftsfrihet ska gälla för boklån (egentligen för snävt eftersom tjänsterna som helhet i princip ska vara avgiftsfria). I 8 § och 9 § anges att folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn, ungdomar, funktionshindrade samt invandrare och språkliga minoriteter.

Däremot har man inte i den svenska bibliotekslagen valt att ta med formuleringar om skydd mot censur eller kommersiella påtryckningar. Man har tyvärr i 1 § valt en svagare formulering av bibliotekens uppdrag när man skriver att folkbiblioteken ska främja intresse för läsning, litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt. Tveklöst kan man nog ändå med fog säga att svensk bibliotekslagstiftning vilar på folkbiblioteksmanifestet.

Varför har då UNESCO och IFLA velat ge folkbiblioteken detta uppdrag? Vad verksamheten ytterst ska syfta till förklaras av manifestets tre inledande meningar:

Frihet, välfärd, samhällelig och personlig utveckling är grundläggande mänskliga värden. De kan bara förverkligas genom välinformerade medborgare med möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och därigenom spela en aktiv roll i samhällslivet. Medborgarnas eget deltagande i utvecklingen av demokratin är beroende av en fullgod utbildning samt en fri och obegränsad tillgång till kunskap, tankar, kultur och information.

I sin förklaring om bibliotek och intellektuell frihet preciserar IFLA detta ytterligare.

IFLA förklarar att alla människor har en grundläggande rätt till tillgång till uttryck för kunskap, kreativt tänkande och intellektuell verksamhet och till att framföra sina åsikter offentligt.

IFLA anser att rätten till kunskap och yttrandefriheten är två aspekter av samma princip. Rätten till kunskap är en förutsättning för tanke- och samvetsfrihet; tanke- och yttrandefrihet är nödvändiga villkor för fri tillgång till information.

SAMLA, ORDNA OCH TILLGÄNGLIGGÖRA?

När nu verksamhetsidén och syftet med verksamheten klargjorts kvarstår att vaska fram kärnverksamheten. När jag var verksam som bibliotekschef i Haninge arbetade vi med att försöka definiera vad som var folkbibliotekets kärnverksamhet. Inte i form av att i första hand beskriva de uppgifter eller aktiviteter vi utförde utan just vad som skulle göra oss unika i förhållande till andra aktörer. Vi ställde oss frågan: "Vad är det nu vi ska göra för att lyckas tillhandahålla alla slag av kunskap och

"Det faktum att fler medier har kommit in i bilden och att biblioteken tar på sig fler uppgifter kan inte betyda att man avstår från att formulera sin kärnverksamhet."

■ information avgiftsfritt, lätt tillgängligt för alla utan någon form av censur?”

I våra olika styrdokument lyftes tre ord fram för att beskriva vad folkbiblioteket skulle göra: Samla, Ordna och Tillgängliggöra. Det kan vara ett sätt att beskriva kärnverksamheten. En del tycker säkert att det är ett banalt och förenklat sätt att beskriva kärnan i folkbibliotekets komplexa verksamhet. Andra kanske tycker att det är på tok för traditionellt eller rent av mossigt. Kanske har de rätt, men det är i alla fall ett försök. Visst stöd tycker jag att man kan finna i formuleringarna i IFLA:s förklaring om bibliotek och intellektuell frihet. I samband med dessa slår IFLA fast att (mina anmärkningar inom parentes):

Biblioteken skall anskaffa (samla), bevara (ordna) och göra tillgänglig (tillgängliggöra) en så rik mångfald av material som möjligt för att avspegla samhällets pluralism och skiljaktigheter.

Bibliotek skall anskaffa (samla), organisera (ordna) och förmedla (tillgängliggöra) information fritt och motsätta sig varje form av censur.

FRITT SAMLA. För att kunna ge alla tillgång till all slags kunskap och information är det lätt att inse att biblioteket måste ha tillgång till kompetens för att söka och samla vad det nu än må vara i form av tryckta källor, AV-medier, länkar och kunskap om var och hur man hittar information. Självklart ska samlingen inte bara innehålla böcker eller andra tryckta källor. Det är ju all sorts information och kunskap för alla i alla åldrar och i alla olika utföranden, utan censur eller kommersiell påtryckning, som ska finnas på biblioteket. I det rymmer jag även samlandet av kunskap/kompetens om hur och var man hittar relevant kunskap och information; En samlad kunskap/kompetens som kan användas för att handleda besökarna i tex informations-sökning.

Samlandet ställer stora krav på att biblioteken har kompetens, vilja och möjligheter att kommunicera med sina användare. I IFLA:s riktlinjer för utveckling av folkbiblioteksverksamheten understryks vikten av att biblioteket aktivt interagerar med sina användare och

icke-användare för att klargöra vilka behov de har och på vilket sätt det ska återspeglas i samlingarna. Jag vill gärna sätta in begreppet 2.0 i det här sammanhanget. 2.0 är, så vitt jag förstår, ett sätt för biblioteken att med hjälp av ny teknik förfinas hur man kan fullgöra en del av kärnverksamheten.

FRITT ORDNA. För att användarna ska ha reell tillgång till det som samlats, måste det ordnas så att det går att hitta. Att strukturerat ordna det som samlats så att användarna kan hitta och ta del av det, kräver kompetens, standardisering och utvecklade metoder. Inget av detta är givet utan är en del av bibliotekens kärnverksamhet. Bengt Hjelmqvist skriver i ”Landet Bibliotopia” från 1954, sin framtidsvision om vikten av att ordna samlingarna på ett sätt som underlättar för användaren. Han menar att det är nödvändigt att experimentera med olika system och att tillåta en blandning av uppställningsformer. Som grundresonans för hela hans argumentation ligger att det systematiska och användarvänliga ordnandet förutsätter att biblioteket har tillgång till kompetens för ändamålet.

FRITT TILLGÄNGLIGGÖRA. När det samlade ordnats måste det tillhandahållas i någon form av rum – fysiskt eller virtuellt. Jag ser det inte som antingen eller, utan både och. Det fysiska biblioteket och det virtuella biblioteket kompletterar och behöver varandra. Senaste SOM-undersökningen visade tex att de mest frekventa användarna av de virtuella bibliotekstjänsterna var de som också mest frekvent besökte det fysiska biblioteket. ”Principen, att alla invånare ska ha kontakt med biblioteksverksamheten, betyder inte att alla skall ha ständig kontakt med huvudbiblioteket”, skriver Bengt Hjelmqvist i ”Landet Bibliotopia”. Istället ska det lösas genom ett nät av olika servicepunkter inom bekvämt räckhåll. Det kan tex handla om en filial eller en bokbuss. Jag håller det för troligt att Bengt Hjelmqvist idag skulle ha lagt det virtuella biblioteket till listan. Poängen är att olika människors behov av biblioteksservice i olika skeenden i livet eller tom vid olika tidpunkter på dygnet kan och bör tillgodoses på flera olika sätt.

Begreppet tillhandahålla kan med fördel ges en vid definition som inte reducerar biblioteket till en passiv institution. Tillhandahållandet bör ske aktivt eller uppsökande om man så vill. I skriften *Det lokala folkbiblioteket* skriver Joacim Hansson om Greta Renborg och hennes banbrytande Dalaprojektet 1956–1958 där hon handgripligen tog sig an uppgiften att nå grupper som inte kom till folkbiblioteket. En av andemeningarna i folkbiblioteksmanifestet är just aktiv förmedling och att erbjuda sina tjänster till dem som inte själva kommer till biblioteket. Här finns fortfarande stora utmaningar för dagens folkbibliotek. Och det gäller både det fysiska och virtuella biblioteket.

Samtidigt som bokförsäljningen slår alla rekord ökar klyftorna mellan olika befolkningsgrupper när det gäller just läsning. Genom SOM-institutets rapporter vet vi att människor med hög utbildning läser mer och besöker bibliotek oftare än människor med lägre utbildning. Vi vet också att andelen av befolkningen som någon gång under året besöker ett bibliotek sjunker och nu är nere i 53 %. Paradoxalt nog: i en situation där bokförsäljningen ökar, där klyftorna i biblioteksanvändandet blir större och där andelen av befolkningen som besöker biblioteken sjunker, uppger fler i Nordicoms mediebarometer att de lånat den senast lästa boken på biblioteket. Möjligen indikerar det att det bland bokköparna och biblioteksbesökarna, både de fysiska och virtuella, finns en dominans av människor med högre utbildning. Enligt SCB:s välfärdsstatistik minskar barn och ungdomar både sina biblioteksbesök och -lån. Utvecklingen möts inte av en markant ökad barnboksförsäljning. Skolverket visar att barns användning av bibliotek har minskat mer i Sverige än i andra länder, att läsförståelsen sjunker och att nöjesläsarna blir allt färre. Jag tror inte att man med fog kan säga att folkbibliotekets tillgängliggörande eller förmedling av skönlitteratur för barn och vuxna har spelat ut sin roll.

”I våra olika styrdokument lyftes tre ord fram för att beskriva vad folkbiblioteket skulle göra: Samla, Ordna och Tillgängliggöra.”

Folkbiblioteket som ett rum för kulturella upplevelser som t ex utställningar.

Olika undersökningar pekar på oroande digitala klyftor. Sammantaget ser man att det finns betydande skillnader mellan personer med olika utbildningsnivå, mellan olika delar av landet och mellan generationer. För folkbiblioteken är detta bekymmersamt inte minst mot bakgrund av att dessa enligt lag har en skyldighet att verka för att alla invånare har tillgång till databaserad information.

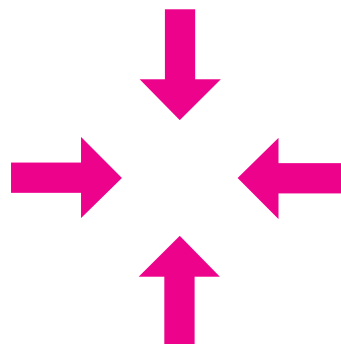
Också i förhållande till de kulturpolitiska målen finns, mot bakgrund av ovan sagda, saker kvar att göra innan folkbiblioteken kan säga att man fullgjort sin uppgift att tillgängliggöra. I ett av målen anges att yttrandefriheten ska värnas och att det ska skapas reella förutsättningar för alla att använda den. Yttrandefriheten är i Sverige grundlagsfäst. Varje medborgare är fri att delge upplysningar eller uttrycka tankar, åsikter och känslor. Det

är en huvudsaklig kulturpolitisk uppgift att värna den friheten och skapa verkliga förutsättningar för alla att använda den. En verklig yttrandefrihet fordrar att alla har tillgång till ett språk, till kunskaper och information. Den fordrar även att det finns en mångfald arenor som är lättillgängliga för människor oberoende av social tillhörighet, kön, yrke, geografisk belägenhet, etniskt ursprung eller funktionshinder.

För mig framstår det som självklart att folkbiblioteken har stora uppgifter framför sig när det gäller att aktivt tillgängliggöra sina tjänster och samlingar. Ytterst handlar det om demokrati och jämlikhet. ”En sak som lyst igenom, alltsedan den av Valfrid Palmgren presenterade visionen om biblioteket som ett rum där alla klasskillnader upphör, har varit just rollen som brygga mellan socialgrupper

och som verktyg för samhällets strävan att minska sociala klyftor”, skriver Joacim Hansson i *Det lokala folkbiblioteket*.

Självklart får inte folkbiblioteket stå ensamt utan det krävs också ett antal strukturella insatser som beskrivs närmare i de åtta punkter för en nationell bibliotekspolitik som bl a Svensk Biblioteksförning står bakom. Det handlar t ex om en utveckling av skolbiblioteken, insatser för att kunna förbättra invånarnas tillgång till bibliotekstjänster och en stärkt infrastruktur för digitala tjänster. Det förklarar dock inte att folkbibliotekssektorn med de resurser man förfogar över har ett stort ansvar att fokusera på sin kärnverksamhet, t ex att se till att fler använder sig av och därmed får tillgång till bibliotekens tjänster och samlingar. ■

Åren 1999–2002 var Niclas Lindberg bibliotekschef i Haninge.

■ FOLKBIBLIOTEKETS UPPGIFTER/MÅL.

När väl verksamhetsidén och kärnverksamheten är definierad måste ju verksamheten konkretiseras i det man skulle kunna kalla folkbibliotekets uppgifter/mål. Dessa uppgifter utförs för att de samverkar med och knyter an till verksamhetsidén och kärnverksamheten. Enligt folkbiblioteksmanifestet har folkbiblioteket tolv uppgifter eller mål om man så vill.

Uppgifterna konkretiseras i ett antal olika aktiviteter och insatser i den dagliga verksamheten. Tyngdpunkterna kan också variera mellan olika bibliotek. Det övergripande målet torde vara att få fler att använda sig av bibliotekets tjänster. Och ja – jag skriver *använda* i stället för att *besöka* och *tjänster* i stället för *samlingar*, för att inbegripa både fysiskt och virtuellt användande av allt vad biblioteket erbjuder.

Marianne Andersson och Dorte Skot-Hansen har utarbetat en modell över det lokala folkbibliotekets profil och menar att folkbiblioteket har fyra huvudfunktioner: kulturcentrum, kunskapscentrum, informationscentrum och socialcentrum. Svensk Biblioteksförnings utvecklingsråd för verksamhet och användarkrav har också i sitt arbete utgått från denna modell.

KULTURCENTRUM. Med denna funktion kan folkbiblioteket definieras som ett rum för kulturella upplevelser och utveckling och innefattar en lång rad av verksamheter med kulturell prägel, t ex hemlån av böcker och andra media, programverksamhet och utställningar, och bevarande och tillgängliggörande av kulturarvet, t ex genom hembygdssamlingar.

KUNSKAPSCENTRUM. Folkbiblioteket definieras här som ett rum för utbildning och upplysning som stödjer människor i det livslånga lärandet – både det formella och det personliga. Med sitt omfattande mediebestånd definieras det vidare som en kunskapsbank och ger bla tillgång till datorbaserad information, tillgång till studieplatser och användarundervisning i informationssökning.

INFORMATIONSCENTRUM. Folkbiblioteket som informationscentrum kan definieras som ett rum för information till såväl offentligheten som till den målinriktade biblioteksanvändaren. Funktionen avser främst inhämtning av information för konkret bruk. Det kan handla om referensservice, samhällsinformation på global, nationell och lokal nivå, att man tillgängliggör tekniska hjälpmedel liksom ger tillgång till internet och databaser, turistinformation och informationsservice till näringslivet.

SOCIALCENTRUM. Folkbiblioteket som socialcentrum kan definieras som ett rum för vardagens sociala liv. Till funktionen hör att biblioteket tillhandahåller en miljö för människor att uppehålla sig i, biblioteket fungerar i detta avseende som en mötesplats i det offentliga rummet. Till biblioteket kan man komma för en stunds rekreation utan att behöva ha något egentligt ärende. Här ingår även bibliotekets verksamhet för att vara ett mångkulturellt rum liksom rådgivning och konsumentupplysning, att göra olika slags medier på svenska och andra språk tillgängliga, uppsökande verksamhet för dem som inte kan komma till biblioteket samt att tillhandahålla specialanpassade medier för människor med funktionshinder.

Författarna menar att biblioteken bör, med hänsyn tagen till det samhälle det är en del av, profilera sig inom dessa områden. Jag tycker att det är ett utmärkt sätt att strukturera sin verksamhet utifrån invånarnas och samhällets behov av biblioteksservice.

MÄT OCH FÖLJ UPP. Folkbiblioteksverksamheten har, i alla fall om UNESCO:s och IFLA:s folkbiblioteksmanifest ska tillmätas betydelse, den enskilde individens och lokalsamhällets behov som utgångspunkt. Det är brukarens och icke-brukarens behov och de behov som finns i det samhälle i vilket folkbiblioteket verkar, som ska styra innehåll och utbud.

Med utgångspunkt från det blir det av avgörande betydelse att folkbiblioteket systematiskt arbetar med olika mätmetoder, nyckeltal och utvärderingar av den egna verksamheten i förhållande till de individer och det samhälle man verkar för. Detta behov understryks också i IFLA:s riktlinjer för utveckling av folkbiblioteksverksamheten. Riktlinjerna innehåller också konkreta tips och idéer om hur man kan

Folkbiblioteksmanifestets tolv mål

1. Skapa och stärka läsvanor hos barn redan från tidig ålder.
2. Stödja såväl självstudier som formell utbildning på alla nivåer.
3. Erbjuda möjligheter till kreativitet och personlig utveckling.
4. Stimulera barns och ungdomars fantasi och kreativitet.
5. Främja kunskap om kulturarvet, förståelse för kulturen och insikt om vetenskaplig forskning och utveckling.
6. Vara öppna för alla konstnärliga uttrycksformer.
7. Främja kontakten mellan olika kulturer och stimulera en kulturell mångfald.

gå tillväga. IFLA har också en särskild skrift "Measuring Quality – Performance Measurement in Libraries". Och flera av måtten som återfinns där ingick också i Svensk Biblioteks-förenings s k Handboksprojekt för kvalitetsarbete på bibliotek.

I de åtta punkterna för en nationell bibliotekspolitik förs kravet fram om ett nationellt biblioteksorgan med ansvar för att bl a stödja utvärderingsarbetet – något som redan finns i t ex Danmark där den danska biblioteksstyrelsen tillhandahåller en databas, programvara och en handledning i hur man mäter och utvärderar.

I en magisteruppsats, "Mätmetoder och nyckeltal: en kvalitativ studie om hur bibliotekschefer mäter bibliotek", skriven vid Bibliotekshögskolan i Borås, undersöks hur bibliotekschefer mäter bibliotek. Resultaten i uppsatsen pekar på att bibliotekscheferna anser att det är viktigt att använda olika mätmetoder för styrning av verksamheten men att det upplevs som svårt. Sammantaget leder det till att de mätningar som görs inte blir fullständiga och därmed inte helt relevanta. I en sådan situation är det lätt att ersätta avsaknaden av adekvata mätmetoder med en aktiv omvärldsspaning där man försöker snappa upp vad som är nytt, ta till sig det och implementera det i sin verksamhet. Väl där faller det nya in i samma situation som det gamla – dvs svårigheten att mäta dess effekter och betydelse. Detta riskerar att leda till en stor trendkänslighet hos folkbiblioteken som inte alltid måste motsvaras av samma entusiasm hos användarna. Olika undersökningar visar att användarna har en traditionell bild av biblioteksverksamheten. En stor dansk undersökning visar t ex att de människor som besöker biblioteket gör det i huvudsak för att leta, låna och lämna tillbaka böcker. I rapporten "Kommunala beslutsfattare om bibliotek" visar det sig att en majoritet av befolkningen anser att biblioteken ska hålla fast vid sin traditionella funktion. De ska vara lugna och tysta platser där läsning och böcker är det centrala.

I en magisteruppsats från Bibliotekshögskolan i Borås, *Demokrati, inte populism*, un-

dersöks ungdomars tankar kring folkbibliotekets uppdrag. I den framgår att det ungdomarna tyckte var viktigt på folkbiblioteket är det man skulle kunna kalla det traditionella och man var mer tveksam till s k nymodigheter. Uppsatsförfattarna skriver:

Kanske går det att uttrycka det så, att den populistiska strategin blir en överlevnadsstrategi för många folkbibliotek idag. Men mot bakgrund av resultatet av vår undersökning kan strategin inte benämnas som något annat än "missriktad populism"... Denna slutsats ligger väl i linje med vad Andreas Mitrowann lyft fram som problematiskt vad gäller dagens nordiska folkbibliotek: tendensen att verksamhetsmässigt tillhandahålla det som tros vara bra för användarna i stället för vad användarna i realiteten vill ha.

Inget av detta är naturligtvis några självklara sanningar. Men det borde leda till ytterligare diskussioner om vad användarna vill ha "här och nu" utöver diskussionen om vad biblioteken vill erbjuda i framtiden. Det kan också exemplifiera behovet av att minska trendkänsligheten och ersätta den med utveckling och förändring som är mer förankrad i uppföljningar och utvärderingar av den lokala biblioteksverksamheten i förhållande till brukarnas och samhällets önskemål och behov. Allt för att folkbiblioteken på riktigt ska kunna vara en plats där varje människas individuella och självständiga önskan om och behov av fri kunskap och information ska kunna infrias. ■

Artikelförfattaren är Generalsekreterare för Svensk Biblioteks-förening. Åren 1999–2002 var han bibliotekschef i Haninge.

LITTERATUR

- Andersson, Marianne & Dorte Skot Hansen: *Det lokala bibliotek: afvikling eller udvikling*, Danmarks Biblioteksskole 1994.
- Bibliotekarien och professionen, Svensk Biblioteks-förening 2008.
- Bibliotekslag (1996:1596), Svensk författningssamling.
- Bodelsson, Cecilia & Catarina Jacobsson: *Mätmetoder och nyckeltal: en kvalitativ studie om hur bibliotekschefer mäter bibliotek*, D-uppsats, Högskolan i Borås 2008.
- Ellingjord Johansson, Kristina: *Kulturskapare eller serviceorgan? En studie över folkbibliotekets uppdrag i samhället idag*, D-uppsats, Lunds universitet 2002.
- Handbok i utvärderingsarbete. *Prestationsindikatorer för biblioteksverksamhet*, Svensk Biblioteks-förening 2005.
- Hansson, Joacim: *Det lokala folkbiblioteket. Förändringar under hundra år*, Linköpings universitet 2005.
- Hjelmqvist, Bengt: "Landet Bibliotopia", 1954. Återpublicerat i *Ikoner* nr 5 2003.
- Höglund, Lars & Eva Wahlström: "Biblioteken – kontinuitet eller nya trender?" i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red.): *Skilda världar. SOM-undersökningen 2007*, SOM-institutet 2008.
- IFLA:s förklaring om bibliotek och intellektuell frihet, IFLA 1999.
- Magnell, Camilla & Camilla Nilsson: *Demokrati, inte populism – en studie av en grupp ungdomars tankar kring folkbibliotekets uppdrag i en omvälvande samtid*, D-uppsats, Högskolan i Borås 2008.
- Mediebarometer 2007, Nordicom 2008.
- Nordfeldt Yafi, Camilla & Susanne Törnqvist: *Möjligheter – kärnverksamheter på folkbibliotek*, D-uppsats, Lunds universitet 2005.
- The public library service: IFLA/UNESCO guidelines for development*, IFLA publications 97, 2001.
- UNESCO:s folkbiblioteks- och skolbiblioteksmanifest, Svenska Unescorådets skriftserie nr 1 2006, Svenska Unescorådet.
- Välfärdsstatistik i urval, Statistiska centralbyrån 2007.
- Poll, Roswitha & Peter te Boekhorst: *Measuring Quality – performance measurement in libraries*, IFLA Publications 127, 2007.

8. Stödja muntlig berättartradition.
9. Garantera medborgarna tillgång till alla slag av samhällsinformation.
10. Tillhandahålla erfoderliga informationstjänster för det lokala näringslivet, för organisationerna och för olika intressegrupper.

11. Underlätta utnyttjandet av informationsteknologi och förbättra kunskaperna om dess användning.
12. Ge stöd till och delta i alfabetiseringsprogram för alla åldersgrupper och vid behov ta initiativ till sådan verksamhet.

Bland digitala infödingar och invandrare

FOTO: HZ

Nätgenerationen rör sig hemtamt i den digitala världen. Rör de sig lika hemtamt på biblioteken? Hur ska biblioteken förhålla sig till den generation som snart stormar in på lärosätena?

AV **HENRIETTE ZORN**

DET VAR inte bättre förr men mycket var annorlunda och det tänker man inte särskilt mycket på idag. Man tänker inte på att bara för två decennier sedan var datoriseringen i arbetslivet inte fullt ut genomförd och därför knappast ett faktum. Som nybakad journalist på första anställningen i slutet av 1980-talet kändes en elektrisk skrivmaskin med backbandet-funktion och inbyggd Tippex som en enorm lyx. Jag hann skriva på den i två veckor, sedan stod också på mitt skrivbord en dator. Men för att göra tidning var man ännu en tid fortfarande tvungen att klippa och klistra spaltkorr, räkna pinnar i rubriker och typometern (salig i åminnelse) var ett viktigt arbetsredskap. På Bok & Bibliotek stod man om kvällarna i någon hotellreception och faxade artiklar, fanns ingen fax ringde man in dem

till redaktionen. Behöver jag påminna om att mobilerna knappast fanns i var mans hand och hade någon då skissat på en framtid där man en dag skulle använda telefonen till att fotografera, se på tv, surfa, läsa böcker, you name it, hade man väl trott att vederbörande var tokig.

Man behöver inte vara 90 år, det räcker med att vara född på 1960- och -70-talen för att inse hur ofantligt mycket som hände inom den tekniska utvecklingen och vilket genomslag den fick på relativt kort tid – inte undra på att generationerna födda före 1980-talet ibland kallas för digitala invandrare. Några av oss hade ändå tur: vi fostrades/utbildades i det gamla men var unga vid ”skiftet”, vi sög åt oss det nya, anpassade oss fastän alla kanske inte assimilerades fullt ut. I bagaget har vi vårt ”fördigitala ursprung”, på gott och på ont.

Dagens unga vuxna (i vårt samhälle) är till stor del födda direkt in i den digitala tekniken. Den är för många (men inte alla) en självklar-

het, ett givet landskap där man rör sig hemtamt. Man kommunicerar i sociala nätverk, man är van vid att snabbt och enkelt få information, man är krävande (vad kan arbetsgivaren göra för mig, snarare än: vad kan jag erbjuda arbetsgivaren), man ligger i framkant... Listan kan göras längre.

En högtintressant rapport, ”Vad händer när nätgenerationen blir studenter”, undersöker konsekvenserna av den här utvecklingen, närmare bestämt konsekvenserna för den högre utbildningen och inte minst för bibliotekens framtida verksamhet. Det handlar om unga människors förhållande till den digitala tekniken, förändrade sätt att ta till sig kunskap samt universitetens, högskolornas och bibliotekens förhållningssätt till den generation som snart stormar in på lärosätena.

Rapporten, som väcker många tankar, är en litteraturstudie, en inventering av forskning och annat som skrivits om unga människors förhållande till den digitala tekniken (snälla,

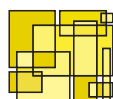
Hela Härjedalen valde Mikromarc

Nu kan vi på Bibliotekscentrum glädjas med alla invånarna i Härjedalen. I dagarna konverterar samtliga Härjedalens folkbibliotek till Mikromarc.

– Vi gjorde en upphandling och såg snart att det fanns pengar att tjäna på att byta till Mikromarc. Vi kontaktade andra Mikromarc-bibliotek och fick mycket goda referenser. Det var ett enkelt val, säger Gunilla Feldt, biblioteks- och kulturchef i Härjedalens kommun.

Bibliotekscentrum säger grattis till alla som bor i Härjedalen. Nu får era bibliotek mer pengar över till böcker och annat som är viktigt för verksamheten.

Kontakta oss så berättar vi mer om hur Mikromarc kan göra ditt bibliotek ännu bättre.

Bibliotekscentrum

Reveljgränd 7 ■ 352 36 Växjö ■ Tel 0470-532 530 ■ www.bibliotekscentrum.se

■ skriv inte teknologi om ni inte menar läran om teknik, det handlar ju knappast om unga människors förhållande till läran om den digitala tekniken... sådant man vet när man har fördigitalt ursprung...).

Man har letat, läst, sammanställt och sammanfattat litteratur publicerad 2001 och framåt. Urvalet är företrädesvis amerikanskt. Fenomenet är, delvis på grund av demografiska orsaker, mera utbrett i USA än i Sverige och därför mer speglat. BBL, men inte bara BBL, får förstås ta till sig kängan i rapportens fotnot 2 – inte heller vi har, i alla fall inte explicit, speglat nätgenerationen som fenomen i någon större utsträckning. Möjligen för att vi är närsynta, möjligen för att de senaste decenniernas teknikutveckling på ett eller annat sätt ändå är något som nästan alla måste förhålla sig till, oavsett generationstillhörighet.

Den stora behållningen med sammanställningen är dess resonerande ton och åtminstone bitvis kritiska hållning. Många röster ur forskningen och litteraturen kommer till tals, argument synas, beläggs och/eller vederläggs – allt på en lättfattlig och väl strukturerad prosa. Mycket av det som står i rapporten är kanske inte rafflande nyheter i sig men att på detta sätt få utvecklingen och åsikterna i ämnet sammanställda är värdefullt. Under läsningens gång finner man sig själv gå i po-

lemik med än det ena, än det andra. Sedan kan man ju fundera över den litteratur som ibland tenderar att servera gammal skåpmat som nya sanningar. Att veta var och hur man finner kunskap snarare än att ha all kunskap själv var nyckeln till framgång redan innan ångstrykjärnet var uppfunnet. Det är förstås särskilt viktigt idag med snabb kunskapsstillväxt och där allt tycks vara daterat redan dagen efter. Men begrepp som "snabbt", "långsamt" och "föråldrat" är relativa – världen stod ju inte stilla förr heller. Det finns säkert de som anser att mjölkbutikens omvandling till snabbköp gick med en rasande fart när det begav sig.

Intressant är också att ta del av exempel ur den litteratur/forskning som ägnar sig åt att utifrån den nya tekniken och den ökande användningen av den lista egenskaper eller förmågor som skiljer nätgenerationen från andra generationer – det som gör vissa, beroende på när man är född, till digitala infödingar och andra till digitala invandrare. Det är vanskligt att dra sådana slutsatser, skriver man i rapporten. De måste först bevisas. Men beskrivningarna av nätgenerationen (otåliga, förväntar sig omedelbar respons, odlar många kontakter, känner sig utvalda, förväntar sig bli individuellt omhändertagna, starka band till föräldrarna, skyddad och schemalagd/organiserad uppväxt...) får en att mer än en gång

tänka på ett annat begrepp som florerat i debatterna på senare år: curlinggenerationen... I det perspektivet kan man lite provocativt fundera över om den högre utbildningen och biblioteksverksamheten ska anpassas och förändras på ett sätt som gör att man tar kvasten från den som sopade banan sist.

Utifrån den genomgångna litteraturen kan rapportförfattarna dra vissa slutsatser för universitets- och högskolebibliotekens räkning. Det gäller att ha "fortsatt fokus på informationskompetens". Ingenting tyder på att nätgenerationen skulle vara experter på källkritik, att de kan analysera och skapa egna texter. Det är också viktigt att betona biblioteket som arbetsplats/vardagsrum för studenten liksom att hänga med i den tekniska utvecklingen för att kunna värdera och utveckla vad som är viktigt för verksamheten. Lokal anpassning är nyckelord i den processen.

När det gäller utmaningarna för de högre utbildningarna konstaterar rapportförfattarna att det gäller att vara attraktiv för blivande studenter men att det inte måste innebära att man "ska ligga i framkant när det gäller IKT" (informations- och kommunikationsteknik, red anm). Viktigare är att man tillämpar ny teknik och nya verktyg på "ett meningsfullt och pedagogiskt sätt", inte bara för sakens skull.

Läs rapporten i sin helhet! Den finns på Kungl. bibliotekets webb och är bara på 40 sidor. Fungerar utmärkt som underlag för fortsatta diskussioner. ■

Direktlänk till rapporten: http://www.kb.se/dokument/Bibliotek/projekt/paradigmskifte_el_akademiskpanik.pdf

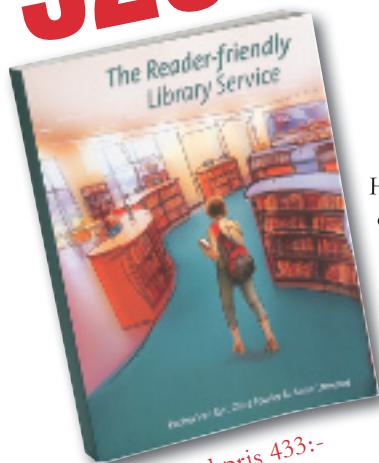
Alternativ länk: <http://www.kb.se/bibliotek/projektbidrag/avslutade/Avslutade-2008/>

Henrik Schmidt, Saga Pohjola-Ahlin, Lotta Haglund:
Paradigmskifte eller akademisk panik?
Vad händer med biblioteket när nätgenerationen blir studenter?
En litteraturstudie
Karolinska Institutets Universitetsbibliotek, 2008

FÖRSTA HJÄLPEN TILL VÄNLIGARE BIBLIOTEK

329:-

Ord pris 433:-

(just nu till extra vänligt pris)

Här är boken som alla "library lovers" talar om. Det nya standardverket för dig som vill utveckla och stimulera läsande. Skrivna av Rachel Van Riel (grundare av Opening the Book), Olive Fowler och Anne Downes. Utgiven av The Society of Chief Librarians. 256 sidor med konkreta metoder och strategier hur att utveckla läsarorientering, användarvänlighet och lässtimulerande aktiviteter. Just nu har vi ett begränsat lager till specialpris. Beställ direkt på www.eurobib.com. Artikelnumret är 3650. Finns endast i engelsk upplaga. Frakt och moms tillkommer.

Eurobib[®]
direct

Beställ på www.eurobib.com i dag

Lammhults Biblioteksdesign AB | Box 150 | 221 00 Lund | tel 046 - 31 18 50 | www.eurobib.com | direct@eurobib.se

"I mitt drömbibliotek står möten och bemötande i centrum"

FOTO: PETER AXELSSON

INTERVJU: ÅSA EKSTRÖM

Berätta vem du är.

– Jag är 38 år, född och uppvuxen i Skanör. Har bott i Malmö länge, men flyttade till Stockholm för drygt två år sedan. Färdig bibliotekarie 2003. Jag utbildade mig i Lund och första jobbet var som projektledare för det Miljöbibliotek som finns på Helsingborgs stadsbibliotek. Ett vansinnigt roligt jobb och en fantastisk arbetsplats där jag lärde mig otroligt mycket. Efter en kortare tid på Södersjukhusets bibliotek med ansvar för utbildning, började jag i augusti 2007 som enhetschef för biblioteken i Vallentuna. Här har jag trivts väldigt bra, men kunde inte motstå frestelsen att söka kulturhusjobbet som är ett riktigt drömjobb.

Innan studierna jobbade jag med allt mellan himmel och jord; inom vården, som rullgardinstillverkare, telefonförsäljare, reporter på en lokaltidning etc.

Hur skulle dina vänner beskriva dig?

– Mina vänner skulle säga att jag är positiv, snabb, påhittig och nyfiken, tror jag. Kanske skulle de lägga till att jag också kan vara lite för snabb ibland och att jag skulle kunna jobba på mitt morgonhumör.

Vad gör du när du är ledig från jobbet?

– Umgås med mina vänner och min pojkvän, lyssnar på musik, går på spelningar, läser böcker, promenerar, ser film, gör bilutflykter, fyndar på loppisar och i second hand-butiker, går på utställningar, surfar på nätet, försöker

mig på yoga och lite till. Upptäcker Stockholm ska jag väl också tillägga.

Du har ju en berömd författarsläkting, Per Anders Fogelström, har du själv några författarambitioner/drömmar?

– Nej, inga författarambitioner här, men så är vi släkt på väldigt långt håll också. Där emot skriver jag, men bara för mig själv. Än så länge.

Varför blev du bibliotekarie?

– Valet stod en gång mellan att bli bibliotekarie eller journalist. Ganska lika arbeten i grunden, båda handlar om att förmedla information. Att det blev bibliotekarie berodde dels på att jag alltid hyst varma känslor för folkbibliotek och starkt kände att jag skulle

vilja jobba med att utveckla dem, dels på att utbildningen i Lund verkade väldigt rolig och bred. Har inte ångrat det valet en sekund!

Hur ser ditt drömbibliotek ut?

– När jag skulle skriva min magisteruppsats som handlar om sponsring av folkbiblioteksverksamhet intervjuade jag Conny Äng, legendariskbibliotekschef i Norrköping. Hansa till mig: ”Catharina, bibliotek är ingen poplåt, bibliotek är rock n’ roll och glöm aldrig det!”. Lite dramatiskt visst, men på något vis är det en ganska bra liknelse tycker jag. Rocken är ifrågasättande, den är uppkäftig och kaxig och den vill något, den förmedlar något. Och just så är väl mitt drömbibliotek.

– Annars kan man också säga att i mitt drömbibliotek står möten och bemötande i centrum. Genom personalens möte med besökaren, genom mediernas möte med besökarna och vice versa, genom utställningar och föreläsningar, genom kontakter med närsamhället, genom nyfikenhet på omvärlden och lyhördhet för vad som händer i den. Detta yttrar sig också i att man hela tiden aktivt söker sina besökares åsikter och att man även är intresserad av tankarna hos dem som inte kommer till biblioteket, de potentiella besökarna.

Varför behövs biblioteken i Sverige i dag?

– Av en väldig massa anledningar behövs biblioteken idag. De behövs bland annat som mötesplatser, som kunskapsförmedlare, som skattkistor, som läsfrämjare, som förmedlare av information och upplevelser, som värnare om allas deltagande i samhället, som vardagsrum och som ett ställe att bara vara på.

I en tid när det är svårt att rekrytera bibliotekschefer undrar man vad det är som lockar dig att bli chef. Är det enda möjligheten att få en anständig lön eller är det makten som lockar?

– Jag vill påverka och utveckla, det driver mig. Att leda en verksamhet är att ha möjlighet att göra det. Jag är också intresserad av människor, nyfiken på vad som får någon att gå igång. Dessutom lär man känna sig själv genom mötet med andra. Och man får, inte minst, tillfälle att träffa en massa intressanta människor i

olika spännande sammanhang. Nackdelarna är administrationen och pappersarbetet. Och att saker och ting ibland tar tid, lång tid. Tålmod har aldrig varit min starkaste sida.

Vilken är din starkaste kulturupplevelse?

– Tom Waits live, på Cirkus 1999.

Vad tror du blir den största utmaningen som chef för Läsesalongen?

– Att föräverksamheten ännu mer i 2000-talet, att förnya och utveckla utan att tappa grundidentiteten. Vad är det vi ska göra? För vem ska vi göra det och hur? Svaren på de frågorna ska vi hela tiden söka, igen och igen.

Hur ser du på interaktionen mellan de olika enheterna i huset med Rum för barn, Författarscen etc?

– Jag tror att det är samverkan mellan de olika enheterna, kraften och kreativiteten man finner hos varandra som för verksamheten framåt i Kulturhuset och gör det till det spännande hus som det är. Samtidigt behöver de olika enheterna, för att kunna vara delar av en helhet, hitta en tydlig identitet med visioner och mål som svarar mot de visioner och mål som finns satta för huset som helhet. En egen identitet och ett eget självförtroende är viktigt för att man ska kunna samverka med andra.

Vilka erfarenheter tar du med dig från Vallentuna till Kulturhuset?

– Vi har ju jobbat hårt med planeringen av ett nytt bibliotek och kulturhus i Vallentuna. Alla erfarenheter från det arbetet är naturligtvis något jag kommer att ha stor glädje av framöver. I Vallentuna har jag ju också för första gången arbetat som chef med allt vad det innebär av verksamhetsplanering, personalansvar och budgetarbete. Naturligtvis har jag lärt mig en hel del under min tid här. Dessutom har jag fått en gedigen ledarskapsutbildning och ett bra kontaktnät av fantastiska människor. Och många roliga minnen.

Du har ju sagt att du vill göra Läsesalongen till det flaggskepp som det var en gång i tiden. Kan du utveckla de tankarna lite. Vad ska göras konkret?

– Jag vill som sagt hitta 2000-talets verksamhet. Vad är det som utmärker Kulturhusets bibliotek idag och vad vill vi ska vara utmärkande för verksamheten? Det vill jag undersöka och hitta många svar på. Jag vill profilera och skapa en tydligare identitet, och ställa frågan om Läsesalongen verkligen är rätt namn i framtiden. Jag vill se ett bibliotek där besökarna i än högre grad är med och skapar verksamheten.

När Läsesalongen flyttar ner till gatuplanet finns det de som befärrar ett ökat antal besökare som biblioteket inte vill ha där. Vad är din syn på arbetet kring bemötande?

– Arbetet med bemötande på bibliotek är ryggraden, hjärnan och hjärtat i verksamheten. Och då handlar det inte enbart om att ha en personal som är duktig på att ge god service, utan om ett helhetsgrepp. Hela lokalen bemöter, inredningen, skyltningen, färgvalet, ljussättningen och exponeringen av medier inte minst. Rubbet är bemötande. Och vi måste bestämma oss för hur vi ska möta och bemöta, det kommer vara en viktig och också väldigt rolig del av vårt utvecklingsarbete. Sedan tycker jag inte om att det skulle finnas människor som vi inte vill ha på biblioteket. Alla är välkomna så länge de sköter sig! Och jag tror inte att en levande bibliotekslokal med aktiv verksamhet drar till sig ljusskygga element. ■

Digital BiblioteksGUIDE

WAGNER

www.wagnerform.se

BBL

Biblioteksbladet

Annonsera i BBL

Annonstopp

Några prisexempel

BBL nr 2 20 feb	1/1-sida 10 500:-
BBL nr 3 20 mars	1/2-sida 7 200:-
BBL nr 4 21 april	1/4-sida 4 800:-
BBL nr 5 29 maj	Priserna inkl. 4-färg

Ring eller mejla BBL:s annonschef
Bo Eriksson
08-717 43 57
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com

BBL:s utgivningsplan våren 2009

Nr	Manusstopp	Tryck	Till posten	Hos kunden
2	18 feb	2 mars	6 mars	11 mars
3	18 mars	30 mars	3 april	8 april
4	20 apr	29 april	5 maj	8 maj
5	27 maj	8 jun	12 jun	17 jun

Folkbiblioteken spår och leverantörer rår – dags för öppen källkod!

Folkbiblioteken håller på att lägga sin framtida verksamhetsutveckling i händerna på leverantörerna av deras IT-stöd och hos leverantören av innehållet i katalogerna. Öppna källkodssystem kan vara en lösning.

AV THOMAS KVIST

ATT KRÄVA gränssnitt för systemutveckling (s k API: er) är bra men räcker troligen inte. Att enas runt ett befintligt nationellt bibliotekssystem som LIBRIS är också bra men räcker inte heller. Den bästa lösningen är att ett antal bibliotek går samman och med de öppna källkodssystemen Evergreen eller Koha som grund, utvecklar ett modernt bibliotekssystem som är öppet och enkelt att koppla samman med andra IT-system.

Ett sådant samarbete skulle ge biblioteken kontroll över en mycket viktig komponent i sin verksamhet och ge en bra plattform för att utveckla sin verksamhet så att den möter behoven och kraven hos morgondagens låntagare.

Folkbiblioteken har en mycket viktig funktion som kulturförmedlare, folkbildare och utjämnare av kulturella klyftor. Dessa uppgifter får inte hämmas av IT-stödet. Tyvärr finns det tecken på att detta redan sker och det kan bli värre.

Det är uppenbart att biblioteken är starkt beroende av sina IT-stöd och av informationen i katalogen för den dagliga verksamheten. En manuell hantering av lån, katalog etc är i praktiken helt otänkbar för de flesta. IT-stödet är därför idag till stor del en "möjliggörare".

Biblioteken måste kunna motivera sin existens i en morgondag där det ekonomiska klimatet verkar bli allt hårdare. För att kunna göra detta måste man leverera moderna tjänster och användargränssnitt som passar dagens och i synnerhet morgondagens låntagare. Biblioteken måste helt enkelt utveckla sina tjänster i takt med tiden som vilken konkurrensutsatt verksamhet som helst.

Morgondagens dagliga verksamhet kommer att innebära att biblioteket och bibliotekssystemen måste kunna samverka med mobiltelefoner som har webbläsare. Systemen måste kunna hantera social "taggning" där låntagarna själva märker upp beståndet på olika sätt så att materialet får ett extra temporärt eller permanent värde för allmänheten, hantera "scrapbooking" med automatiska referenser till källmaterialet, användarskapade "wikis", nya mediatyper som tex "podcasts" (radio-/tv-liknande ljud eller videoinspelningar avpassade för bärbara spelare som tex ipods) i samlingarna, integration till e-learning mm.

Flexibiliteten i bibliotekens basala IT-stöd är väsentlig för att denna utveckling ska vara möjlig. Även om

gränssnittet/funktionerna bygger på webben, mobiltelefoner, 2.0 eller något annat "modernt", måste man i de allra flesta fall ändå bygga lösningarna på en grund bestående av det IT-stöd som hanterar låntagare, lån, kataloger etc.

Det är i detta sammanhang som folkbibliotekens nuvarande IT-system blir "omöjliggörare". Man kan inte bygga det man vill för att bibliotekets basystem är för stela, saknar gränssnitt (API: er) öppna för andra än leverantören etc.

ORIMLIGT LITE KONTROLL. När nu biblioteken är så beroende av sitt IT-stöd och informationen i sin katalog för dagens och morgondagens verksamhet, är det verkligen rimligt:

- Att urvalet av bibliotekssystem anpassade för svenska folkbibliotek är mycket begränsat?
- Att antalet leverantörer av bibliotekssystem anpassade för svenska folkbibliotek är mycket begränsat?
- Att biblioteken inte själva äger/kontrollerar sina bibliotekssystem utan att de ägs/kontrolleras helt av leverantören?
- Att möjligheten för biblioteken att själva kombinera olika system och anpassa dessa till något som passar dem och verksamheten är starkt begränsad?
- Att biblioteken inte själva äger/kontrollerar innehållet i sina kataloger och att biblioteken inte fritt kan använda informationen i sin katalog för att bygga nya tjänster?

Det är helt enkelt orimligt att en så central komponent för folkbibliotekens verksamhet som IT-stöd och innehållet i katalogerna inte kan kontrolleras av folkbiblioteken.

MAKTBALANS. Det råder en obalans i styrkeförhållandet mellan biblioteken och deras leverantörer. I praktiken har leverantören makten att hindra eller försena bibliotekens verksamhetsutveckling genom den systemarkitektur som leverantören väljer. Här ingår tex vilka gränssnitt för systemutveckling av andra än leverantören som man öppnar för. Biblioteken får helt enkelt acceptera den systemarkitektur som leverantören väljer.

Det är naturligt att alla leverantörer vill tjäna pengar på sin produkt. Ett sätt att göra detta är att minimera konkurrens på olika sätt, tex genom att låsa fast kunden så att det i praktiken blir svårt och dyrt att byta leverantör. Detta kan åstadkommas genom avtalsvillkor. Brist-

en på konkurrens innebär i princip att biblioteken får acceptera de avtalsvillkor som leverantören erbjuder.

Och även om leverantören vill göra kunden nöjd består systemutvecklingen i praktiken av kompromisser där leverantören försöker samla olika mer eller mindre motstridiga krav och önskemål. Detta leder till att spetsfunktioner som ett fåtal kunder efterfrågar sällan blir realiserade. Biblioteken får acceptera de prioriteringar som leverantören gör oavsett hur de egna ambitionerna ser ut.

Marknaden är inte stor. Om kunden är missnöjd med leverantören är det inte lätt att byta till en ny. Det finns få leverantörer av system anpassade för svenska folkbibliotek. Om biblioteket skulle vilja byta system och leverantör måste man söka sig utomlands och själv bära kostnaderna för en anpassning till svenska förhållanden.

ETT NATIONELLT KONSORTIUM. Biblioteken måste ta konsekvenserna av sitt beroende av IT-stödet och det rådande läget på marknaden för bibliotekssystem.

Visst skulle man kunna tänka sig att olika internationella leverantörer anpassade sina system för svenska bibliotek, att de utsatte existerande leverantörer för konkurrens och därmed skapade fler alternativ att välja mellan. Det tror jag är realistiskt. Marknaden är helt enkelt för liten.

Man kan hoppas på att dagens leverantörer tar fram bra och funktionella API:er som möjliggör den verksamhetsutveckling biblioteken vill ha. Om det kommer att ske återstår att se. Personligen har jag svårt att se varför leverantörerna på en marknad med liten konkurrens skulle göra detta.

Jag tror att den bästa lösningen är att ett antal bibliotek går samman i ett konsortium och därefter bygger upp ett svenskt/nordiskt/europeiskt bibliotekssystem antingen för både folk- och forskningsbibliotek eller bara för folkbiblioteken.

Om vi tänker nationellt är en variant att bygga vidare på LIBRIS. Sveriges samlade bibliotek skulle kunna bli en stark kund. Men är ansatsen för lokal? Detta är en svensk ansats som är svår att göra nordisk eller europeisk. Och frågan är hur stark kund biblioteken egentligen blir. Att byta leverantör och system för Sveriges samtliga bibliotek blir knappast lätt och det vill verkligen till att avtal och systemarkitektur gör detta praktiskt möjligt om leverantören ska uppleva detta som ett tänkbart handlingsalternativ för kunden.

En annan variant som skulle fungera oavsett hur vi avgränsar oss geografiskt och minskar leverantörsberoendet är att bygga på öppen källkod.

För att maximera möjligheterna till framtida verksamhetsutveckling tror jag personligen att den bästa lösningen är att detta nya bibliotekssystem bygger på något av de två öppna källkodsprojekt som finns avseende bibliotekssystem, dvs Koha eller Evergreen.

Man skulle kunna tänka sig ett samarbetsupplägg liknande detta:

• NATIONELLT SAMARBETE I STYRGRUPPEN

Ett nationellt samarbete startas mellan ett antal svenska bibliotek. En nationell styrgrupp bestående av bibliotekschefer bildas. Delar av denna grupp samarbetar även internationellt kring ett öppet biblio-

tekssystem, dvs Koha eller Evergreen. Gruppen styr och finansierar framtagandet av ett bibliotekssystem. Eventuellt skulle arbetet kunna bedrivas i form av ett EU-projekt vilket innebär att EU står för ca 50 % av projektkostnaden.

• VERKSTÄLLANDE TJÄNSTEMAN DRIVER PROJEKTET

En verkställande tjänsteman anställd av konsortiet fungerar som ett slags projektledare och ansvarar för att köpa upp teknisk support och drift samt utveckling av ett nationellt bibliotekssystem. Det mesta av utveckling görs m a o av inköpta IT-konsulter.

• ARKITEKT HÅLLER SAMMAN LÖSNINGEN

För att hålla samman kunskapen om hur systemet är uppbyggt och för att undvika problem när upphandlingarna innebär leverantörsbyte finns arkitekt anställd av konsortiet. Arkitekten/arkitekterna har en djup systemkunskap vilket gör dem till lämpliga rådgivare om man vill diskutera tänkbara lösningar.

• UTVECKLARE LEVERERAR

Utvecklarna upphandlas från IT-konsultföretag och levererar regelbundet nya versioner. Versionerna är en kombination av det som tas fram internationellt och nationellt.

• BIBLIOTEK HJÄLPER BIBLIOTEK

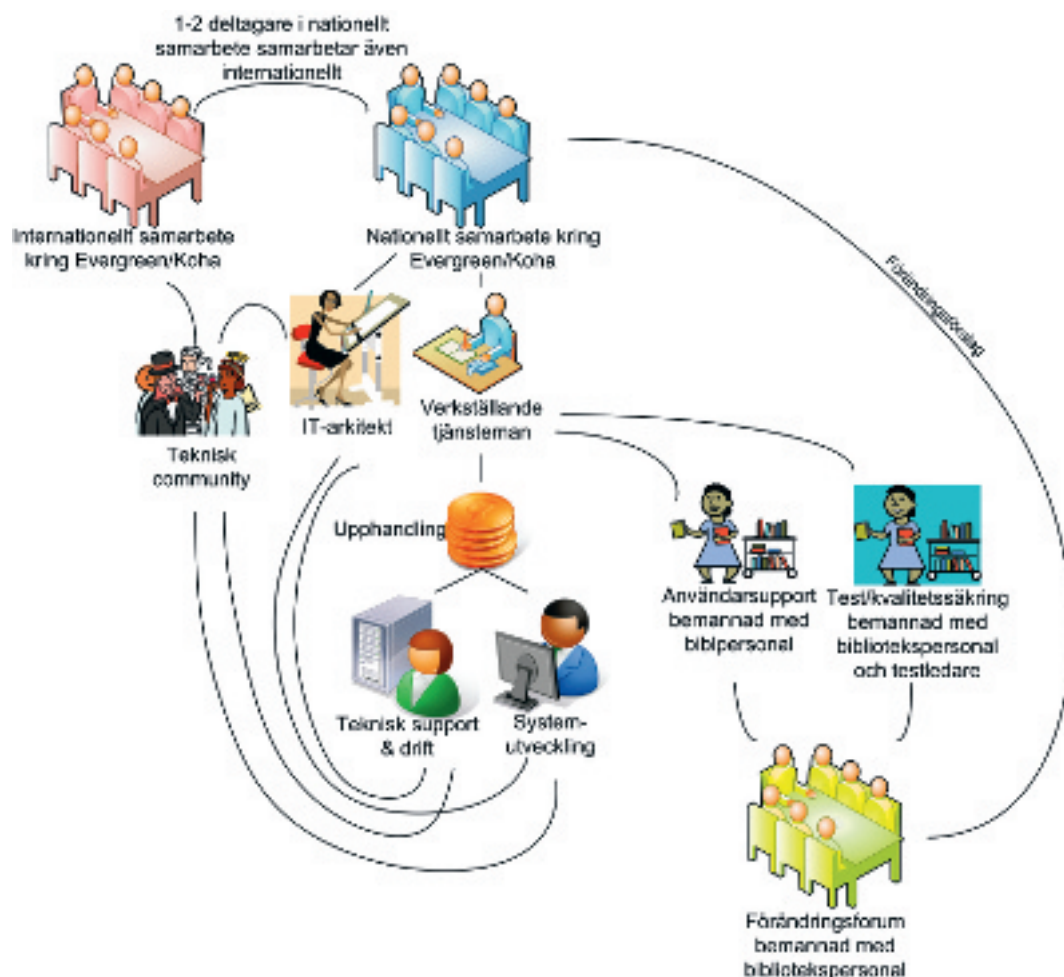
Användarsupporten bemannas av bibliotekspersonal i deltagande bibliotek. Dessutom finns en grupp med bibliotekspersonal som testar förändringar/nyheter som systemutvecklingen tar fram. De personer som jobbar med användarsupport, testarna och andra lämpliga personer samlas regelbundet till förändringsforum där man beskriver vilka nya funktioner man vill ha/vilka fel/brister som finns etc. Detta material överlämnas till den nationella samarbetsgruppen som prioriterar det som ska göras med gemensamma ekonomiska medel.

Några viktiga principer som bör styra upplägget är:

- Bibliotekssystemet ska ha som mål att kunna vara ett nationellt system för folkbibliotek.
- Systemet ska vara helt öppet och licensieras som öppen källkod.
- De inblandade biblioteken avser att hantera daglig drift av sitt bibliotekssystem, ge användarstöd och utveckla systemet i huvudsak i samverkan med andra bibliotek.
- Leverantörerna av IT-stödet ska vara konkurrensutsatta och utbytbara. Detta gäller alla leverantörer.
- All systemutveckling och drift och kanske också delar av användarstödet ska upphandlas. Ambitionen är inte att ta bort en kommersiell marknad utan att påverka den så att den ger en konkurrenssituation som bidrar till en bättre styrkebalans mellan leverantörerna och kunderna.
- Systemets arkitektur ska fokusera på möjligheten att enkelt koppla samman olika system/funktioner med varandra. Det är denna integrerbarhet som skapar möjligheten till en effektiv verksamhetsutveckling med hjälp av IT-stödet. ■

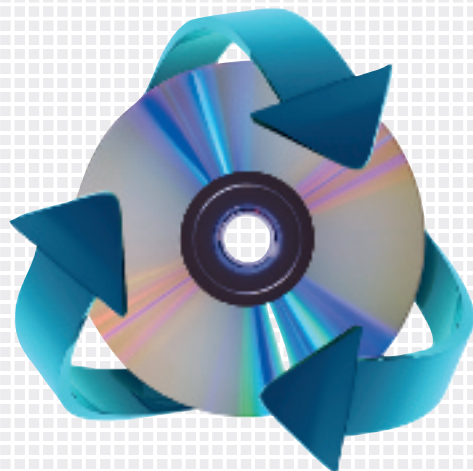
Artikelförfattaren är IT-projektledare på Umeå kommun. Han har också varit projektledare för projektet "Bibliotek 2007".

Exempel på upplägg
för samarbete kring
bibliotekssystem som
bygger på öppen källkod

TDR
TOTAL DISC REPAIR

cd reparatören

Vad gör du för miljön?

Varje år kasseras hundratusentals skivor på biblioteken i Sverige. Alla dessa skivor hamnar antingen på soptippen eller så bränns de upp. Oavsett vilket så är det inte bra för miljön. Därför är det mycket bättre för miljön att reparera skivor som blir repiga istället för att kassera dem. Gör som fler än 60 bibliotek redan har gjort, investera i en reparationsmaskin för CD/DVD skivor.

Reparera – INTE kassera.

Ljusterövägen 3 184 95 LJUSTERÖ Tel. 08-470 50 40 info@cdreparatoren.se www.cdreparatoren.se

XBOX

CD
REPAIR

Blu-ray
VIDEO

XBOX 360

DVD
VIDEO

Wii

Microsoft
Windows XP

PlayStation 2

PLAYSTATION 3

Elin Rust heter Norrtäljes nya bibliotekschef. Hon är 36 år och kommer närmast från Cirkus Cirkör. – Kontorsakrobater kallades vi som jobbade med den administrativa delen och kanske jag kan få bibliotekarierna att göra en och annan kullerbytta, säger hon till BBL.

– Kreativitet måste alltid fyllas på eftersom det är en färskvara. Jag hoppas kunna skapa en tillåtande atmosfär där detta med att lära nytt ska vara en möjlighet, säger Elin Rust.

Kontorsakrobat blir bibliotekschef

AV ÅSA EKSTRÖM

SEDAN FÖRRA våren har man med ljus och lycka sökt efter en bibliotekschef till Norrtälje. Detta efter att den före bibliotekschefen, Kerstin Ericson, meddelat att hon skulle bli pensionär på heltid från och med 1 oktober 2008. Rekryteringen har dock dragit ut på tiden. Kulturschefen Cecilia Möller har varit tillförordnad bibliotekschef under vakansen. Hon menar att tillsättningen dröjt därför att en chefskandidat drog sig ur i sista stund och vidare för att pendlingsmöjligheterna till Norrtälje är dåliga. Den nya chefen förutsätts bo i kommunen vilket nu alltså blivit verklighet. Sedan i våras bor Elin Rust i Norrtälje tillsammans med sambo och barn – bara ett stenkast från huvudbiblioteket. Hon är uppvuxen i Norge men flyttade till Sverige 1991 för att utbilda sig vid Stockholms Tillskärarakademi. Hennes astma satte dock punkt för ett framtida arbete bland dammiga tyger så hon vidareutbildade sig. Det resulterade i en tvärvetenskaplig utbildning vid Södertörns högskola med högaktuella ämnen som ekonomi och kultur. Hennes C-uppsats avhandlar faktorer som påverkar kreativiteten i konstnärliga organisationer. Det är framför allt organisationsteori och marknadsföringsdelen som ligger henne närmast, kopplat till kreativiteten.

Elin Rust tvekade aldrig att ta jobbet som bibliotekschef trots att hon saknar praktisk yrkeserfarenhet av biblioteksverksamhet. Till en början vill hon lära känna alla kunniga medarbetare för att ta del av all kunskap som kåren har.

– Därefter får man utveckla eller förändra

det som behövs, menar den nytilträdde bibliotekschefen.

Beträffande chefskap vet hon att hon inte är en chef som pekar med hela handen.

– Mitt synsätt är att kreativitet alltid måste fyllas på eftersom det är en färskvara. Jag hoppas kunna skapa en tillåtande atmosfär där detta med att lära nytt ska vara en möjlighet. Samtidigt som man tillåts vara en individ har man även ett kollektivt ansvar för att driva verksamheten framåt.

Hennes egen relation till bibliotek är personlig och känslomässig. Hon stortrivs bland böckerna även om hon poängterar att biblioteket naturligtvis förändrats sedan hon som barn besökte bibblan. Det har hon själv noterat när hon besökt bibliotek tillsammans med sitt barn. Ännu är det för tidigt att sja om vad hon ska åstadkomma som chef men hon hoppas att kunna utveckla biblioteken som mötesplatser.

– Det finns så mycket mer än böcker som ska locka folk till biblioteken.

På frågan om hon räds den grå, kommunala och krassa ekonomiskt politikerstyrda verksamheten, skrattar hon högt.

– Jag har ju jobbat i kulturverksamheter som varit betydligt mer drabbade – där det råder en konstant brist på pengar! I en kommunal verksamhet rör det sig snarare om svängningar utifrån konjunkturer och politiska beslut.

Närmast kommer Elin Rust från Cirkus Cirkör där hon framför allt sysslat med kundkontakter och att sälja nycirkus till olika evenemang.

– Det största evenemanget var Nobelfesten. I det mindre formatet har det till exempel kunnat handla om paret på Östermalm som ville ha lite nycirkus på matsalsbordet. ■

Godnattsagor inifrån –

ett sätt att komma närmare sina barn

Rifet, Tomislav och Jamil –
tre pappor som läst in sagor
för sina barn.

FOTO: SUZANNE MORTENSEN

Inspirationen kom från England och ett projekt där interner läser in sagor för sina barn. Malmö stadsbibliotek har i samarbete med kriminalvården genomfört ett liknande projekt.

AV **SUZANNE MORTENSEN**

PÅ FÄNGELSER runt om i landet sitter småbarnsföräldrar dömda till långa fängelsestraff. Hur kan de vara ansvarstagande föräldrar på avstånd? Hur kan de behålla kontakten med sina familjer? Deras barn utgör en marginaliserad grupp med svagt stöd från samhället. Hur kan de stöttas på bästa sätt?

Bibliotekarie Karin Johansson på Malmö stadsbibliotek har startat ett unikt projekt

som sätter barn till fängslade föräldrar i centrum.

Godnattsagor inifrån går ut på att interner läser in sagor på CD-skivor till sina barn. De undervisas i berättarteknik. De får en mängd tips på barnlitteratur och de lär sig hur viktigt det är med böcker för barns utveckling och kreativitet. Kursen innehåller sex lektioner och är ett samarbete mellan biblioteket och kriminalvården. Projektet inleddes på Fosieanstalten förra våren. I höstas kom turen till Kirsberg-sanstalten.

Jag ansöker om att få träffa ett par kursdel-

tagare på Kirseberg i norra Malmö. Kirseberg är en sluten anstalt för 131 manliga interner. Anstalten togs i bruk 1914 och är ett av landets äldsta fängelser. Vakten i entrén bockar av mitt namn från besökslistan, undersöker noga min väska och mina skor och ber mig passera metalldetektorn.

I ett litet besöksrum väntar Jamil, Rifet och Tomislav. I ett hörn står plastmuggar och en vattenkokare. Möblemanget består av ett bord och några enklare stolar. Väggarna lyses upp av färgglada bilder på sagofigurer gjorda av interner som nyligen renoverat rummet.

Kursdeltagarna kommer direkt från den sista avslutande lektionen. De är på gott humör och vill gärna berätta om sina erfarenheter av *Godnattsagor inifrån*. Kriminalvårdare Monica Lundahl-Dahlberg och barnbibliotekarie Miriam Hansson som deltagit i projektet, sitter med under intervjun.

Varför anmälde ni er till kursen?

– Min son är fyra och ett halvt år, svarar Jamil.

– Jag vill inte att han ska glömma bort mig och tro att det är en främling som står utanför dörren när jag muckar. Min exfru har träffat en ny man. De bor femtio mil bort. Jag kan inte begära att hon ska resa hit med pojken varje vecka. Det finns varken tid eller ekonomiska möjligheter till det. Vi ses varannan månad. Telefonsamtal och CD-skivan är ett sätt att komma närmare varandra. Nu kan min son lyssna på sagan när han saknar sin pappa.”

Vilken bok valde du?

– *Pippi i Söderhavet* av Astrid Lindgren. Det var ett lätt val. Min son tycker att jag är lik Kapten Långstrump och så kände jag till boken sen tidigare.

Hur gick urvalet till?

– Miriam tog med böcker och läste högt för att tipsa oss om sagor.

Hur kändes det?

– Härligt! Vi satt som små fågelungar och bara gapade. Vi ville inte att det skulle ta slut.

Hur tror du att din son kommer att reagera på presenten?

– Jag har redan berättat för honom om skivan. Han blev jätteglad. Han vill veta när den blir klar.

Vad har du för tankar om kursen?

– Jättebra men den var för kort om jag nu ska klaga på något. Det skulle behövas ett par lektioner till i redigering och berättarteknik. Man vill ju läsa så bra som möjligt. Det är inget man lär sig på en dag.

Hur blev resultatet?

FOTO: SUZANNE MORTENSEN

– En viktig del har varit att ge föräldrarna mod att våga läsa för sina barn, säger initiativtagaren Karin Johansson, Malmö stadsbibliotek.

– Jag är ändå nöjd. Jag läste med olika röster för att berättelsen skulle bli mer levande.

Tomislav valde *Rävjakten* av Sven Nordqvist till sin son. Boken ligger framför honom på bordet. ”Läs lite för oss!” ber barnbibliotekarien Miriam Hansson. Tomislav tvekar lite innan han slår upp första sidan. Först hörs bara ett försiktigt mummel men efter några rader vågar han ta ut svängarna. ”En riktigt trevlig berättelse”, konstaterar han. ”Det är många detaljer i bilderna som man upptäcker efter ett tag. Jag lade till ljudeffekter vid inspelningen. Det smäller ju när grannen smyger in i gubben Pettsons trädgård för att jaga räven.”

Vad tyckte du om resultatet?

– Först kändes det konstigt, ja nästan obehagligt att höra sin egen röst. Sen blev jag glad för skivan. Det hoppas jag att min son också ska bli. Han vet att den är på väg. Jag tränade på att läsa när han hälsade på. Han har inte tröttnat på berättelsen utan vill höra den igen. Det sa han i alla fall när jag ringde till dagis.

Kommer du att fortsätta läsa för ditt barn?

– Det ska jag. Det är viktigt. Jag arbetar på biblioteket här på fängelset tillsammans med Miriam så jag har böcker omkring mig.

Läser du för egen del?

– Ja, när det finns tid. Det är mycket annat som

ska hinnas med på dagarna. Vi har ju skolektioner.

Rifet valde *Rödluvan*. En klassiker som han själv hörde som barn. Han ville helst läsa in sagan på sitt eget språk men dottern propsade på att det skulle vara den svenska versionen. Rifet lät sig övertalas. Inläsningen var ansträngande för honom men resultatet blev bra.

Vilken lektion gav mest?

– När Anders Granström lärde ut berättarknep och läste högt ur böcker för oss. Han är skådespelare. Det var så bra att jag trodde det var på tv. Vi stod upp och applåderade efteråt.

Rifet visat stolt fram sin CD-skiva.

– Vi fick göra skivomslagen också. Jag satte ett foto av mig själv på insidan. Nu förstär min lilla flicka att jag tänker på henne.

Jamil och Tomislav håller upp sina CD-skivor. De är stolta. De har gjort något positivt för sina barn. Skammen och skuld känslorna över att de har svikit sina närmaste försvinner för en stund.

När ska ni skicka iväg skivorna?

– Det här är våra kopior. Originalen ligger redan i ett paket på posten med ett par barnböcker och en hälsning från pappa, förklarar Jamil.

– Jag vet inte om ni kan ta med CD-skivorna till cellerna. Det avgör ansvarig personal på avdelningarna, säger kriminalvårdaren. ■

■ – Kolla det! ber Jamil.

Hur ser du på Godnattsagor inifrån? frågar jag kriminalvårdaren.

– Jag hoppas att projektet ska få en fortsättning här på anstalten, svarar Monica Lundahl-Dahlberg.

– Det har varit så lyckat och vi har flera interner som står på tur för att gå kursen. En av dem började plötsligt läsa böcker. Det är rätt otroligt. Killen är över trettio år. Han är så lycklig. Nu fastnar boken i huvudet, säger han. Det gjorde den inte tidigare. Vad det beror på? Han har fått medicin för ADHD som förbättrar koncentrationen.

Vad händer om försöksverksamheten inte får någon fortsättning?

– Det finns planer på en bokcirkel på fängelset. Det har jag föreslagit för ledningen. Ja, helt enkelt att killarna väljer böcker och sen träffas vi och diskuterar hur vi upplevde dem. Det är också ett sätt att komma igång med läsning.

Intervjutiden är slut. Fångarna läses in i sina celler. Barnbibliotekarie Miriam Hansson och jag fortsätter samtalet genom vaktkuren ut i höstmörkret. Miriam Hansson berättar att hon sedan några år tillbaka delar sin arbetstid mellan fängelset och barnavdelningen på Kirsebergsbiblioteket.

– Jag blev genast intresserad av *Godnattsagor inifrån*. Projektet är mycket behjärtansvärt med tanke på barnen. Barnen har rätt till båda sina föräldrar även om någon av dem sitter i fängelse.

Var det svårt att välja ut barnböcker till projektet?

– Inte alls. Jag är så van att plocka böcker till olika åldrar och grupper. Sen har man sina favoriter som man vill ta med.

Du tog en risk när du läste sagor för internerna. Var du säker på att de skulle uppskatta inslaget?

– Det är en annan publik än den jag är van från stadsdelsbiblioteket, men det gick fint som du hörde. En bra berättelse griper tag i lyssnare och läsare. Det här projektet går rakt in i hjärtat på internerna. Det gäller deras barn.

Efter besöket på anstalten tar jag kontakt med skådespelaren Anders Granström som bjudits in i egenskap av professionell berättare, inspiratör och manlig förebild.

Varför engagerade du dig i Godnattsagor inifrån?

– Jag svarade ja direkt när Karin Johansson tog kontakt. Det var tre anledningar som fick mig att tända på projektet. Jag har arbetat Kirsebergsanstalten med en teatercirkel. Det var för 38 år sedan. Alla de upplevelser med internerna då, alla de minnen de emanerade i och

de vänner vi fick manade till ett förnyat möte.

– Sen har jag själv suttit bakom lås och bom som vapenvårdare bland annat på Kirsebergsanstalten. Jag har under mina 25 år som berättare upplevt sagans kraft och berättandets väldiga potential i många skiftande sammanhang. Jag ville gärna bidra med mina kunskaper i detta mycket spännande och lovande projekt.

Först en vecka efter besöket på anstalten får jag tillfälle att träffa initiativtagaren till *Godnattsagor inifrån*. Karin Johanssons almanacka har varit fulltecknad sedan planeringen tog fart hösten 2007.

Karin Johansson arbetade på häktet i Huddinge i fem månader innan hon utbildade sig till bibliotekarie på BIVIL i Lund. Efter examen i juni 2006 blev det Malmö stadsbibliotek.

– Jag hämtade idén till projektet från England där prisbelönade *Bedtime Stories* finns på ett fyrtiotal anstalter. Barnbibliotekarie Annika Mandahl och jag gjorde en studieresa för att få inspiration och kunskap från brittiska kolleger. När vi kom hem igen gick vi igenom våra anteckningar och utformade en egen modell för *Godnattsagor inifrån*.

Vilka är de viktigaste skillnaderna mellan den svenska och den engelska modellen?

– Vi erbjuder en fördjupad studiecirkel med sex träffar. I England handlar det om en eller två lektioner. Vi vill ge föräldrarna möjligheten att läsa in en saga till sitt barn men också ge dem en bredare förståelse för vikten av att läsa för sitt barn, hur de som föräldrar genom läsning och berättande kan hjälpa sina barn i deras utveckling.

– En annan viktig del har varit att ge föräldrarna mod att våga läsa för sina barn. Men också lust och inspiration, att läsning faktiskt är något lustfyllt även för en förälder, något man kan dela med sitt barn.

En annan viktig del i projektet är samarbetet med Bryggan, en frivilligorganisation som arbetar för och med barn till fängslade föräldrar. Man fokuserar på barnen. Det är de som ska dra mest nytta av projektet. Inte papporna.

– Vi lägger stor vikt vid rekryteringen av kursdeltagarna för att säkerställa att de har ett genuint intresse för sina barn och sitt föräldraskap. Vi har startat en blogg med adressen www.godnattsagorinifran.blogspot.com, berättar Karin Johansson.

En sista och mycket viktig punkt är utvärderingen av barnens och de anhörigas upplevelser av sagopaketen.

Här är några citat ur utvärderingen:

"När min son känner sig ledsen och saknar sin pappa kan vi sätta på sagan och då blir han genast glad."

"Vårt barn sa högt när sagan var slut. Jag älskar dig också pappa. Tror du han hörde mig nu, farmor?"

"Jag tycker att alla barn till fängslade föräldrar ska få möjlighet att få en saga. Alla barn bör ha samma rättighet oavsett deras föräldrar."

"Vår dotter lyssnar på sin pappa varje kväll. Han säger godnatt till henne. Det känns nästan som han är hemma och inte så långt bort."

"Detta har hjälpt till mycket i relationen mellan pappan och barnet. På så sätt att vårt barn påminns om att hennes pappa är närvarande i hennes liv, även om han inte är det fysiskt."

Vad visar kursdeltagarnas utvärdering?

– Papporna känner sig stärkta i föräldraskapet. De uppskattar att de kan göra en konkret insats för sina barn och känner sig delaktiga i livet utanför anstalten. De har fått en ökad och fördjupad kontakt med sina barn. De har något positivt och neutralt att tala med familjerna om på besökstiderna. Pappor som aldrig tidigare vågat läsa nu högt för sina barn.

Vilka svårigheter har du stött på?

– Mindre problem som gällt tider, regler och säkerhetstänkande. För övrigt har samarbetet med personalen på fängelserna fungerat fint.

Hur har det gått med finansieringen?

– Över förväntan. Arvsfonden, Brottsförebyggande rådet och Kulturrådet beviljade 787 000 kronor till projektet. *Godnattsagor inifrån* är för övrigt den enda biblioteksverksamhet som fått pengar från Brottsförebyggande rådet.

Hur ser du på framtiden?

– Min förhoppning och strävan är att *Godnattsagor inifrån* ska bli en permanent verksamhet och att den sprids till anstalter i hela landet. Responsen från papporna, barnen och deras anhöriga är mycket positiv. Bibliotekskollegor och konferensarrangörer hör av sig med förfrågningar. Radio och tidningar uppmärksammar projektet. En kvinnlig intern på fängelset i Ystad tipsade ledningen om studiecirkeln. Intresse finns, men vem ska betala när projektpengarna tar slut? Eventuellt kommer Malmö Högskola att göra en utvärdering av verksamheten. Det känns viktigt att ge kriminalvården vetenskapligt underlag för de positiva effekter som *Godnattsagor inifrån* ger. ■

Artikelförfattaren är bibliotekarie på Malmö stadsbibliotek och frilansskribent. Hon skrev om det brittiska projektet *Bedtime Stories* i BBL nr 7/2006.

Bevarande utan långsiktig ekonomi

LDC-centrum invigdes våren 2006 med en budget på tre miljoner och fem anställda. Riksarkivet, Luleå Tekniska Universitet och Bodens kommun stod bakom. Sedan 2007 är även Kungliga Biblioteket och Statens ljud- och bildarkiv, numera en del av KB, parter i projektet.

AV **MARIELOUISE SAMUELSSON**

HUR SKA kulturarvet räddas för eftervärlden? Frågan är knappast ny, men har under 2000-talet blivit allt mer angelägen. Behovet av "digitala pergamentrullar" kan sägas vara både akut och globalt. I Sverige sker forskning och utveckling på området bland annat i Boden. Centrum för långsiktigt digitalt bevarande (LDB-centrum), knutet till Luleå Tekniska Universitet, är ett nationellt kompetenscentrum, finansierat av bland andra KB och Riksarkivet, som, tillsammans med universitetet och Bodens kommun, också är "delägare" i centrubildningen. Idag är man tolv anställda och budgeten varierar beroende på vilka projekt man för tillfället är involverad i, dvs som är finansierade.

LDB-centrums uppgift och verksamhet är relaterad till problemet med att bärare av digital information, hårddiskar, cd- och dvd-skivor samt magnetremsor, bryts ned. Bäst-föredatum är för kort eller okänt, både system och hårdvara åldras. Det finns en rad (skräck-) exempel på vad som händer om det inte finns några effektiva system för att hantera och bevara digital information: Offentlighetsprincipen hotas när dokumentinnehåll försvinner. Medicinska journaler kan bli oläsliga inom femton år och digitalt material blir omöjligt att använda i framtida forskning.

Sammantaget handlar det om att rädda kulturarvet, om att förhindra att forskare i framtiden bekymrat kommer att undra över en civilisation som bokstavligen försvann spårlöst eller som lämnade torftigt lite efter sig i form av text, bild och ljud. Det digitala räddningsprojektet påminner om jakten på ett HIV-vaccin. Många drömmer om att hitta det definitiva botemedlet samtidigt som man måste ägna sig åt symptomlindring

genom bromsmediciner och förebyggande åtgärder.

Problemet med hantering, lagring och identifiering är naturligtvis relaterat till produktions- och tillväxttakten som genererar ett digitalt berg vars dimension är svår att omfatta.

– Informationsmängden ökar med 30–70 procent per år. Det är lågt räknat en hundradubbling på tjugo år.

Det säger Östen Jonsson, verksamhetschef på Centrum för långsiktigt digitalt bevarande. Han är hyfsat nöjd när han summerar vad som hänt sedan 2006, då LDB-centrum bildades.

Verksamheten är inriktad på offentlig sektor, stat, landsting och kommun, men också privata företag ska erbjudas problemlösning och långsiktig kompetensutveckling. Östen Jonsson beskriver det som en "kunskaphöjande konsultverksamhet". LDB-centrum ska arbeta med metoder och teknik för digital arkivbildning och arkivinformationssystem: *"från traditionell dokumenthantering i verksamheten till hur information i ett längre perspektiv skall lagras, hanteras och bevaras och, längre fram, kunna identifieras, sättas in i sitt sammanhang"*.

Men i likhet med det internationella forskarsamhället som tvivlar på att det inom en snar framtid kommer att finnas ett fungerande HIV-vaccin, vet man att det inte finns någon "quick fix" när det gäller digitalt bevarande, ingen "liten manick i datorn", som Östen Jonsson säger att användare drömmer eller åtminstone har drömt om.

Lösningen är istället "migrering", att kontinuerligt föra över till nya mjukvaror och nya hårdvaror, konvertera till nya informationsbärare. Behovet av ständig uppdatering ger associationer till att kitta fönster: man blir aldrig färdig. Men Östen Jonsson menar att det inte behöver vara så besvärligt. Han bedömer det också som att användare i allmänhet, om han

jämför med kompetensläget när LDB-centrum startades, vet och kan mycket mer – "arkivsäkrare skrivare är numera en självklarhet".

Östen Jonsson tror vidare att problematiken kring det digitala bevarandet kommer att bidra till en framväxt av fristående företag i bevarande-branschen. Han säger att den marknad där LDB-centrum idag är aktör inte riktigt ser ut som den var skissad från början. Att arbeta med tidsbegränsade projekt är en given del av verksamheten. Men om man, av finansiella skäl, måste prioritera projekten blir det på bekostnad av mer långsiktigt arbete.

Finansieringen idag kommer från de olika parter som finns bakom LDB-centrum. Utöver det har man lyckats dra in en rejäl pott från EU, i det så kallade Protage-projektet. Det beskrivs som ett försök till "intelligent design", att ett "snällt", konstruktivt datavirus ska lära digitala dokument att kommunicera med systemet, istället för tvärtom. Utgångspunkten är att det är lättare att bearbeta själva dokumenten än att byta ut systemen där dokumenten finns. Två miljoner euro har EU anslagit. LDB-centrum och Riksarkivet är två av de parter som finns under Protage-paraplyet, tillsammans med Riksarkivet i Estland, Bradford University i Storbritannien, Fraunhofer-universitetet i Tyskland, det spanska företaget Easy Innova samt italienska Giunti Labs. Senast i oktober 2010 ska projektet vara avslutat. Oavsett om Protage-projektet blir framgångsrikt eller inte innebär det att Centrum för långsiktigt digitalt bevarande måste hoppas på nya projekt som kan ge nya pengar.

Tomas Lidman, riksarkivarie samt styrelseordförande i Centrum för långsiktigt digitalt bevarande, beskriver finansieringen som "usel eller åtminstone skör, vilket ställer stora krav på personalen". En situation som skulle kunna förbättras med hjälp av ett större rikspolitiskt intresse och stöd. Lidman är inte helt nöjd med aktiviteten hittills från de berörda departementen, det vill säga kultur, utbildning och näring.

– Digitalt bevarande är ju en av våra stora frågor, ja den största, säger riksbibliotekarie Gunnar Sahlin, KB, som också sitter i LDB:s styrelse.

– LDB-centrum är ett stöd i KB:s arbete, det man kommer med därifrån kan vi tillämpa

men också vara med om att utveckla. Det här är ett tekniskt komplext område där ingen klarar sig själv. Man måste skapa lagringsutrymmen, men också göra det möjligt att kunna hitta materialet och det är inte lätt att skapa sökbarhet.

Gunnar Sahlin tror att intresset hos berörda departement (kultur, utbildning och näring) börjar vakna och att det hur som helst är helt nödvändigt att göra särskilda satsningar.

För Boden är LDB-centrum en fjäder i hatten, det är bra för bilden att härbärgera den sortens framtidsinriktad verksamhet och man ser också till att bjuda på låga hyresnivåer. Kommunalrådet Olle Lindström (M), tidigare styrelseledamot i LDB-centrum, tycker också att det var och är en god investering, "väl värt pengarna". Han tycker dock att det "går lite för sakta". Det han avser är omvärldens insikt om att detta är något väsentligt, något för fler aktörer att engagera sig i.

-Vi hade nog hoppats på fler intressenter, förväntat oss mer engagemang från landsting och från andra kommuner.

Och Åke Elltoft, också han moderat kommunpolitiker som nu sitter i styrelsen för centrumbildningen, betonar potentialen som finns, "att vi här får vara med och lösa världsomspännande problem". Samtidigt noterar han att parterna bakom LDB-centrum, Riksarkivet och KB, utgör "en liten värld, där det finns ett konkurrensförhållande kring vem som ska betala vad och hur mycket".

Ann Hägerfors, professor i data- och systemvetenskap vid Luleå Tekniska Universitet, som från starten har varit knuten till Centrum för långsiktigt digitalt bevarande, är nöjd med att Luleå Tekniska Universitet har prioriterat denna forskning.

-Det är spännande, det har jag tyckt från början när jag hörde talas om planerna för centrumbildningen och det tycker jag fortfa-

rande. Det här handlar både om tekniska och organisatoriska frågor. Jag skulle också vilja att forskningen breddades till flera områden, åt det humanistiska, samhällsvetenskapliga hållet, exempelvis mer arkivvetenskap och juridik.

Till hösten startar ett internationellt masterprogram. Först när ansökningstiden har gått ut i vår går det, enligt Ann Hägerfors, att avgöra i vilken utsträckning forskningsområdet kommer att attrahera nya studenter.

Betydligt längre får man sannolikt vänta på att få svar på en mer övergripande fråga: I vilken utsträckning verksamheten också förmår väcka ytterligare politiskt intresse. En rundringning till riksdagsledamöter och berörda departement visar att engagemanget finns men när det gäller att växla in engagemanget i pengar lär Centrum för långsiktigt digitalt bevarande få klara sig utan en långsiktig finansiell lösning. ■

Facket för akademiker som arbetar med kultur och kommunikation.

BLI MEDLEM I DIK!

TRYGGHET – DIKs inkomstförsäkring ger dig möjlighet att få 80 procent av din lön om du blir arbetslös.

KUNSKAP – DIKs medlemsjour svarar på dina frågor om lön, anställningsvillkor och arbetssituation.

KARRIÄR – DIKs karriärservice finns för dig som vill maximera dina möjligheter i arbetslivet.

www.dik.se/blimedlem

Anmäl nu!
www.dik.se/AretsBibliotek

DIK
www.dik.se

Vilka ska vi anställa?

Hur ser läget ser ut idag när det gäller B & I-utbildningarnas art och omfattning? Hur ser de framtida kompetensbehoven ut och vems är ansvaret för att behoven tillgodoses? Margareta Lundberg Rodin, prefekt vid Institutionen för Biblioteks- och informationsvetenskap i Borås, reder ut begreppen i en debattartikel.

FRÅGOR DYKER då och då upp om vilken slags bibliotekarie biblioteken ska anställa. Utbildningarna till bibliotekarie har förändrats och diversifierats i flera akademiska nivåer och de har nu dessutom olika inriktningar och namn. Man kan välja mellan att anställa dem som har en gammal bibliotekarieexamen, en kandidat, magister och snart även en master. Flera examina är användbara för arbetsgivare beroende på bibliotekstyp och arbetsuppgifternas art.

Bibliotekarieutbildningarna har ofta kritiserats ur olika synvinklar. Vissa perioder för att vara alltför yrkesinriktade, andra tider för att vara alltför akademiska.

I massmedia skrivs det om att alltför många bibliotekarier utbildas och att yrket är en dålig framtidsinvestering på grund av låg lön, höga studieskulder och hög arbetslöshet. Syftet med denna artikel är främst att försöka skapa lite klarhet i hur läget ser ut idag när det gäller B & I-utbildningarnas art och omfattning. Min andra avsikt är att diskutera framtida kompetensbehov och ansvar för att behov tillgodoses.

HISTORISK TILLBAKABLICK. 1905 gav den svenska staten för första gången stöd till offentliga bibliotekarier. 1926 startade bibliotekarieutbildningen i Stockholm. Kandidatexamen infördes som behörighetskrav 1943. En reformerad biblioteksutbildning etablerades 1972 i Borås. 1991 introducerades biblioteks- och informationsvetenskap som akademiskt forskningsämne vid Göteborgs universitet och forskarutbildning startades i Borås. 1993 startades magister- och kandidatutbildningar i biblioteks- och informationsvetenskap. Samma år upphörde Borås monopol och magisterutbildning i biblioteks- och informationsvetenskap startades i Lund och Uppsala, därefter i Umeå och Växjö. 1997 förenades BHS

genom avtal med Göteborgs universitet och akademisk grundutbildning samt forskarutbildning kunde ges vid den gemensamma institutionen. 2007 skedde en ny genomgripande förändring genom Bologna-reformen som syftar till att göra kandidat- och masterutbildningar i Europa jämförbara för att öka mobiliteten och främja anställningsbarheten mellan ländernas studenter, lärare och yrkesverksamma.

NULÄGET. BHS differentierade hösten 2007 utbildningarna i tre treåriga kandidatprogram om 180 högskolepoäng: bibliotekarie, informationsspecialist och informationsarkitekt (i samarbete med informatik) och ett masterprogram i biblioteks- och informationsvetenskap. Bibliotekarie- och masterutbildning erbjuds även på distans på halvfart varje vårtermin. Hösten 2008 startades ett nytt tvåårigt webbredaktörprogram. Institutionen erbjuder också ett antal fristående kurser och även uppdragsutbildningar. Omkring 2 000 studenter har tagit magisterexamen i Borås sedan 1993, 16 har hittills disputerat vid institutionen och 19 går forskarutbildningen varav sju förväntas disputerat under det närmaste året. Informationssamhällets ökade komplexitet innebär nya kompetensbehov och att kompetenshöjande insatser ständigt behövs. Hösten 2009 startar en ny master: Digitala tjänster på distans som utarbetas i samarbete med Göteborgs stadsbibliotek, Kungliga biblioteket och Bibliotekstjänst AB. KK-stiftelsen har beviljat medel till masterns framtagande. För att även yrkesverksamma med den "gamla" bibliotekarieutbildningen ska få behörighet till masterutbildning erbjuds nu teori- och metodkurser med uppsatsskrivning.

PROFESSIONSINFLYTANDE. Högskolan i Borås devis är att vara ett professionslärosäte för utbildning och forskning. I BHS institutions-

styrelse finns fyra externa ledamöter varav tre har erfarenhet från olika bibliotek och en från forskning. Genom vårt utbildningsråd får vi synpunkter på utbildningar, kurser och forskning. Vi eftersträvar ett nära samarbete med professionsföreträdare i våra utbildningar och tar gärna emot förslag och synpunkter på kurser och uppdragsutbildningar. I utbildningarna ingår mentorskap, partnerskap, gästföreläsare, studiebesök, samt professionsanknutna uppsatser och presentationer i portföljer. Vid den årliga konferensen *Mötesplats inför framtiden* som planeras i samarbete med Borås stadsbibliotek presenteras och diskuteras utvecklings- och forskningsprojekt. Vad biblioteken anser att det är viktigt att forska om presenteras efter årsskiftet via *Delphistudiens* resultat, en studie som Svensk Biblioteksforening har finansierat.

ANSTÄLLNINGSBARHET. De siffror från HSV (Högskoleverket) och SCB, som figurerar i massmedia om extremt dålig arbetsmarknad för nyutexaminerade, utgår från prognostiserad statistik från 2004/2005 om utbildningar före Bologna och är därför inte korrekta. Siffrorna baseras på att det utbildas drygt 300 bibliotekarier i Sverige årligen 2004–2020 och att mellan 200–250 årligen kommer att anställas fram till 2017 för att därefter sjunka till 180 per år fram till 2019/20. I prognosen från SCB förväntas överskottet av nyutexaminerade bibliotekarier successivt öka från 100 till 200 fram till 2019/20. I prognosen uppräknas årligen de utbildningar som tidigare bedrevs i landet och inte de som bedrivs idag. Ingen hänsyn har heller tagits till att bibliotekarieryket har differentierats till flera program på flera akademiska nivåer med olika presumtiva arbetsgivare. ABM-master i Lund och Uppsala rör arbetsmarknad inom bibliotek, arkiv och museum. BHS numera fyra kandidatprogram riktar sig till bibliotek, andra offentliga orga-

nisationer och företag. Att det utbildas betydligt färre bibliotekarier nu än det gjordes under 1990-talet och 2001–2006 framgår inte av prognosen som massmedia baserat sina artiklar på. I nuläget kan vi konstatera efter att ha sammanställt samtliga studerande vid B&I-utbildningar att det nu utbildas knappt 200 bibliotekarier årligen i landet.

Att anställa rätt har nog aldrig varit enkelt. Det handlar alltid både om relevant kompetens utifrån arbetsuppgifter och om personlig lämplighet utifrån sammanhanget. Oavsett examen eller lärosäte så har de anställningsbara studenterna genomgått en gedigen akademisk utbildning. Det är en anställd som övat sin förmåga till kritiskt tänkande, till analys och i att formulera frågeställningar. Utbildningarna ger grundläggande kompetens i biblioteks- och/eller informationsvetenskap och en viss (valbar) specialisering inför yrkeslivet. Resten lär man sig som alltid på plats efter de lokala förutsättningarna vid varje arbetsplats. Syftet med de nya kandidat- och masterutbildningarna är att kombinera professionsförberedandet med akademiska grundkunskaper på två nivåer. Masterutbildningar går på distans och vänder sig till personer med tidigare kandidatexamen och gärna också yrkeserfarenhet. Det är viktigt att arbetsgivare håller sig informerade om vilka utbildningar och fortbildningar som finns och att utvecklingen av dessa sker i dialog med professionen.

REFLEKTION. Nu pågår en stor världsekonomisk kris, samtidigt efterfrågas kvalificerade kunskaper inte minst inom informationsteknik och digitala tjänster. Det gäller för utbildningar och profession att gemensamt marknadsföra och visa sektorns kompetenser, användbarhet och värde. Att allmänheten har stort förtroende för biblioteken visar ju bland annat SOM-undersökningar vid Göteborgs universitet. Men hur väl känner beslutsfattare och organisationer till dagens utbildningar och yrken och vilka kunskaper de innebär? Det är självklart nödvändigt att vi är omvärldsorienterade, flexibla och förändringsbenägna i tider av osäkerhet, ökad kon-

kurens och turbulens. Att även självkritiskt analysera och regelbundet reflektera kring vilka kompetenser som behövs i framtiden för att genomföra uppdragen är viktigt. Ett problem är att yrkesgruppen är alltför homogen och att andra kompetenser och erfarenheter behövs. Ska nästan hela personalbudgeten bestå av fasta tjänster i framtiden eller behöver en viss budgetresurs avsättas för att anlita andra kompetenser? Hur ska kompetensutveckling ske? Vilka förutsättningar inte minst i form av tid behövs för att anställda ska kunna studera vidare genom distansutbildningar eller kurser? För redan yrkesverksamma innebär den nya tekniken nya flexibla former och verktyg att studera på distans. Arbetsgivare måste säkerställa att anställda kontinuerligt kompetensutvecklas för att kunna motsvara omgivningens krav och behov. Det har en längre tid talats om att ett generationsskifte är på gång när 40-talistbibliotekarier och chefer pensioneras. Vilka kompetenser ska de ersättas med?

En alltför negativ bild av bibliotek, bibliotekarier och nedskärningar kan bli en del av en självuppfyllande destruktiv profetia. Det är bättre att konstruktivt analysera vilka kompetenser som det offentliga samhället behöver för att säkerställa alla medborgares rätt till information, kunskap, språk och läsupplevelser. Likaså att söka tillgodose organisationers behov av att planera, organisera och omvärldsbevaka för att få fram aktuell och adekvat information. I den finansiella kris med stor arbetslöshet som pågår är det oerhört viktigt att sektorn är offensiv för under kriser behövs dessa samhällsfunktioner som allra mest. Skolbibliotekens roll är på väg att förstärkas genom ny lagstiftning inom skolområdet, 2010 ställs nya krav på tillgänglighet för alla oavsett funktionshinder och en mer hållbar utveckling pågår genom digitalisering av information och kulturarv. Hur möter vi inom utbildning och profession dessa och andra viktiga framtidsfrågor?

MARGARETA LUNDBERG RODIN

*Prefekt vid Institutionen för Biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås
margareta.lundberg-rodin@hb.se*

Rättelse 1

I intervjun med Magdalena Svanberg i BBL nr 10/2008 föll tyvärr ett ord bort.

Det gäller stycket där det talas om "löpande kostnader" och där man kan få uppfattningen att en övergång till Dewey löpande kommer att kosta biblioteken 3 miljoner kronor per år sammantaget. Så förhåller det sig inte.

Korrekt ska det stå "de minskade löpande kostnaderna" på biblioteken är ca 3 miljoner kronor per år.

Rättelse 2

Artikelförfattare till texten "Nationell kraftsamling i Japan: Kulturskatter i den digitala eran" i BBL nr 10/2008 var jämte Magnus Ilvered också Ulf-Göran Nilsson, bitr bibliotekschef i Jönköping.

Sitter du på en skatt?

DEVO har befriat en hel hög kulturskatter ur folkbibliotek och kungliga samlingar.

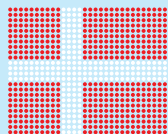
En av dessa är Umeå Universitetsbiblioteks RARA böcker – <http://rara.ub.umu.se>. Ring 054 22 14 55, så berättar vi mer om hur vi gör dina skatter tillgängliga för folket.

**Segla in på www.devo.se
Skepp å-hoj!**

AV TOTTIE LÖNN

DANMARK

Stor succé – stora omkostnader

Ibland kan projekt vara alltför framgångsrika. Succén med digitala ljudböcker på internet överraskar biblioteken. Under december månad hade man över 10 000 lån/nedladdningar från det landsomfattande projektet netlydbog.dk. Detta digitala bibliotek har hittills ca 300 titlar. I Köpenhamn beräknades kostnaden för projektet till 100 000 kronor men under 2008 användes över 500 000 kronor, säger projektledaren Susanne Buus-Pedersen till tidningen Politiken. Om succén fortsätter räcker det inte med att begränsa varje låntagares lån/nedladdning till två gånger i månaden.

Förlagen tar hutlöst bra betalt. Varje nedladdning kostar biblioteken 37 kronor. Hela 62 av landets 90 bibliotek är med i netlydbog.dk. I april löper bibliotekens och förlagens samarbetsavtal kring pilotprojektet ut. Biblioteken hoppas på en annan prisstruktur i framtiden.

Vill biblioteken själva köpa nyutkomna ljudböcker för utlåning måste de betala upp till 10 000 kronor för titlar som man senare kan köpa för 300 kronor, skriver Berlingske Tidende. Biblioteken vill ha de senaste titlarna för att kunna leva upp till bibliotekslagens aktualitetskrav.

Förlagen motiverar sina priser med höga produktionskostnader och små upplagor samt att biblioteken konkurrerar med den egna försäljningen.

Ljusare tider?

Debatten kring bibliotekens minskade anslag och effekterna av kommunreformen fortsätter i danska media. Socialdemokraternas förslag om en nationell strategi för folkbiblioteken har behandlats positivt av folketingets partier. I debatten backar man på bred front upp biblioteken men konkret nöjer man sig med att tillsätta en utredning. Kulturminister Carina Christensen har också tagit till sig Danmarks Biblioteksforenings kritik av Kulturministeriets rapport om folkbibliotekens

utveckling (omskriven i Utblick, BBL 2008:10). Hon har lovat att titta närmare på rapportens ekonomiska slutsatser.

Den nya utredningen ska bland annat se över behovet av ytterligare utveckling av bibliotekens digitala infrastruktur och samspelet mellan digitala och traditionella biblioteks-erbjudanden. Den ska också behandla modeller för lärande på biblioteken och exempel på nya partnerskap. Utredningen beräknas vara klar i början av 2010. (www.dbf.dk)

Unga upptäcker biblioteket

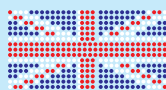
Man kan tillåta sig vara kulturoptimist, skriver Berlingske Tidenes litteraturredaktör, Jens Andersen. En Gallup-undersökning som gjorts för tidningen visar nämligen att nästan 70 procent av de tillfrågade danskarna mellan 18 och 35 år, hade varit på biblioteket minst en gång förra året och att 25 procent av dem tänkte komma oftare under 2009. Detta trots att de danska biblioteken fått budgetminskningar och filialer har stängts.

Köpenhamns bibliotek alert

Köpenhamns bibliotek verkar klara sig bra med tanke på de dåliga tiderna. Biblioteket hör till de få som sluppit nedskärningar i budget. Biblioteket har fler besök, fler media, fler arrangemang och bättre förmedling. Beståndet ses över och 200 000 media ska antingen placeras i magasin eller gallras bort. Dessutom bygger man nytt och renoverar fem bibliotek.

(www.dbf.dk, <http://politiken.dk>)

STORBRITANNIEN

Spännande samling fri

En av British Library's guldgruvor "Burney Collection" blir nu fritt tillgänglig på nätet för högre undervisning och forskning i Storbritannien. Samlingen omfattar 1270 nyhetsböcker, tidningar, pamfletter och annat nyhetsmaterial från 1600- och 1700-talen, publicerat under tvåhundra år i England, Irland och Skottland, samt dokument från

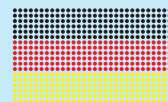
brittiska kolonier i Amerika och Asien. Den skapades ursprungligen av Charles Burney (1757–1817) och har inte varit tillgänglig annat än restriktivt pga sitt värde och sin bräcklighet. Samlingen, inklusive illustrationerna, är nu sökbar på många sätt. Till godbitarna hör briterernas syn på valet av Georg Washington som president i Förenta Staterna och attityden till franska revolutionen och stormningen av Bastiljen. Den skildras med sympati, också halshuggningarna: "ett dystert men nödvändigt skådespel".

Burney Collection kompletterar andra arkivresurser i Storbritanniens National Academic Archive, tex Eighteenth Century Collections Online, Nineteenth Century British Library Newspapers, Nineteenth Century UK Periodicals Online och Periodical Archive Online: JISC Collections Selection.

Digitaliseringen är ett samarbete mellan National Science Foundation och British Library och bekostas på nationell nivå.

(www.bl.uk)

TYSKLAND

Hyr en bibliotekarie!

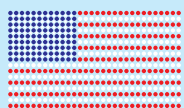
Skolbiblioteken i Tyskland är dåligt utrustade och vanligtvis saknas utbildade bibliotekarer. Även om en del folkbibliotek ibland deltar i skolornas biblioteksarbete är tid och tillgång till professionella experter begränsade. Under senare år har läskunnigheten hamnat i fokus och både lärare och föräldrar ställer högre krav på skolbiblioteken. I Frankfurt am Main försöker man förbättra förortsservicen för skolbiblioteken vid rådgivningscentralen för skolbibliotek. Sedan ett år kan skolbiblioteken utan kostnad hyra en professionell bibliotekarie i fyra till sex veckor. Under denna tid ska bibliotekarien/rådgivaren tillbringa flera dagar varje vecka på skolbiblioteket, men också minst en dag i veckan på rådgivningscentralen för att säkerställa koordinering och planering. Skolbibliotekens mediebestånd är ofta extremt föråldrade och behöver analyseras och utvecklas.

Detta görs centralt men måste integreras i det dagliga arbetet.

En konsekvens av rådgivningsarbetet är att samarbetet mellan skolbibliotek och närliggande biblioteksfilial stärks, till exempel genom samordnade projekt.

(BuB Forum Bibliothek und Information 2008:11/12)

USA

Resurserna minskar – läsningen ökar

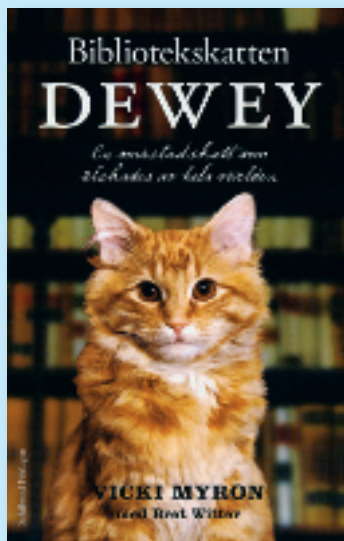
Biblioteksnedläggningar och budgetnedskärningar drabbar inte oväntat bibliotek över hela landet. Det gäller både allmänna bibliotek och forskningsbibliotek.

Vad väntar i fortsättningen? Barack Obama, som skall ordna allt från världsfred och finanskriser till skolor och bibliotek, citeras och analyseras överallt. I American Libraries decembernummer citerar man med förtjusning vad Obama sade som senator i Illinois vid ALA:s årliga konferens år 2005. Hans tal återfinns nu på biblioteksorganisationens hemsida. Han lovordade då biblioteken och bibliotekarierna som "enorma krafter för det goda". Mer skeptiska röster är bekymrade över effekterna av den ekonomiska situationen i landet.

Samtidigt ökar bokläsningen. En ny rapport, "Reading on the Rise: A New Chapter in American Literacy", visar att antalet vuxna som läser skönlitteratur har ökat för första gången sedan 1982. Antalet vuxna läsare steg från 46,7 procent år 2002 till 50,2 procent år 2008. Framför allt har läsandet ökat bland unga mellan 18 och 24 år. Det var i den åldersgruppen som läsning tidigare minskade mest.

Rapporten har gjorts av National Endowment for the Arts som också sammanställt översikter av amerikanarnas läsvanor sedan 1982.

Vad beror då ökningen på? Spekulationerna om orsakerna till denna "kulturella förändring" är många men bibliotekens arbete nämns som ett exempel.

Meryl Streep som bibliotekarie

Efter succén med "Mamma Mia!" ska den Oscars-belönade Meryl Streep spela bibliotekarie i en film som bygger på bästsäljaren *Dewey: The Small-Town Library Cat Who Touched the World*. Den är skriven av bibliotekarien Vicky Myron tillsammans med Bret Witter. Filmmanus skrivs av Pamela Gray.

Boken handlar om Dewey, som hittades som en liten frusen kattunge i bibliotekets bokinkast för många år sedan. Katten adopterades av personalen och levde sedan hos dem i många år. Meryl Streep ska spela bibliotekschefen som observerar det inflytande som katten har på stadens invånare.

Vicky Myron var tidigare bibliotekschef vid Spencer Public Library i Iowa där Dewey var bibliotekskatt under hela sitt liv. Boken har stått på New York Times bestsellerlista i veckor. Vicky Myron har nu slutat på biblioteket och planerar att skriva en hel serie barnböcker kring Dewey. Hon hoppas att försäljningen av filmrättigheterna ska finansiera detta.

(Reds anm: Boken finns även på svenska med titeln *Bibliotekskatten Dewey. En småstadskatt som älskades av hela världen*, i översättning av Karl G och Lillian Fredriksson och utgiven på Schibsted Förlagen.)

Kritik mot lässtöd

ATT BOKHORORNA har fått 100 000 kronor för läsförfrämjande insatser av Kulturrådet, har väckt kritik på sina håll. Under rubriken "Statens som sutenör" skrev Christer Enander i Helsingborgs Dagblad (10.12.2008) att när staten beslutat ge bidrag till internetsajten så borde också kraven på Bokhorornas texter höjas. Bokhoran Johanna Ögren replikerar i samma tidning att Enander fått det hela helt om bakfoten om han tror att Bokhororna är litteraturkritiker. Andra kritiker menar det är märkligt att staten överhuvudtaget ger bidrag åt en kommersiell blogg. Något som Kulturrådets handläggare Cay Corneliusson ställer sig oförstående till eftersom det finns många projekt som involverar kommersiella aktörer.

– Hela litteraturstödet är ett branschstöd till förlagen. Inom ramen för Alla tiders klassiker har det i år betalats ut närmare en miljon i bidrag för titlar som ska ingå i klassikerserien. Men huvudfrågan av läsförfrämjandepengarna går till läns- och folkbiblioteken, menar Cay Corneliusson.

Bokhora är en ekonomisk förening och det statliga stöd som man har fått ska bland annat användas till att "sprida läsglädje" i en bok. Den boken råkar vara det första numret av "Album", förlaget Norstedts nya tidskrift i bokform.

Bokhora har ungefär 12 000 besökare per vecka på sin blogg och de anordnar bland annat bokkollo, litterära salonger, bokbyten. De har även haft några samarbeten med Kulturhuset och Stockholms stadsbibliotek. Enligt Jessica Björkäng har inkomsterna från Bokhorabloggen hittills varit marginella. Annonstäckerna går främst till att betala webbhotell och övrig drift av sajten.

– Vi försörjer ju oss inte på att blogga. Vi jobbar alla heltid och har andra yrken för att försörja oss, säger Jessica Björkäng.

Med det statliga stödet hoppas Bokhororna nu att man kan ägna mer tid åt bland annat ett forskningsprojekt kring läsförfrämjande som görs vid Karlstad Universitet.

Vad säger då konkurrenterna ute på webben? Bibliotekarien Nina Frid som arbetar på Bibliotek Forum Nacka driver vid sidan om också bokcirklar.se där läsarna delar med sig av sina tips och tankar på webben. Hon anser att det är positivt att Kulturrådet stödjer all läsförfrämjande verksamhet och inte enbart biblioteksprojekt.

– Alla initiativ som får fler att läsa behövs. Bokcirklar är nog den största läsförfrämjande insats som jag hittills gjort i mitt yrkesverksamhetsliv. Dessvärre har jag fram till nu inte varit medveten om att man faktiskt kunde söka stöd från Kulturrådet, säger Nina Frid.

ÅSA EKSTRÖM

Christine L. Borgman

Scholarship in the Digital Age: Information, Infrastructure, and the Internet

MIT PRESS, 2007

Författaren till denna bok har tidigare gett ut en brett upplagd studie om informationens infrastruktur, *From Gutenberg to the Global*

Information Infrastructure, där hon ger bakgrund till och analyserar utvecklingen under 1990-talet. Den boken tecknade med rätt breda penseldrag etablerandet av digitala bibliotek och överhuvudtaget vad som hänt med tillgången på

information i en värld av nätverk.

I *Scholarship in the Digital Age* är det en betydligt mer begränsad frågeställning som är i fokus: vad innebär det att bedriva vetenskap och publicera vetenskapliga resultat i den digitala tidsåldern? Att det är hög tid för vetenskapssamhället att på allvar tänka över vilket slags framtida vetenskaplig miljö man vill bygga upp under de nya förutsättningarna, är Borgmans viktigaste budskap. Då räcker det inte att uppmärksamma den nya tekniken. Det är minst lika viktigt att diskutera de sociala och kulturella förändringarna som den digitala eran medför för vetenskapen.

Inom dagens vetenskap kan i stort sett varje steg i forskningen underlättas eller kompliceras av informationsteknik. Forskarna har dygnet runt-tillgång till litteratur, data och avancerade verktyg och tjänster. Den digitala tidsåldern har en djupgående inverkan på den vetenskapliga verksamheten. Det är inte bara naturvetenskap, teknik och medicin som omvandlas, även om det är där vi sett de mest spektakulära förändringarna. Forskarsamhället i sin helhet och dess verksamhet blir synligare när allt mer vetenskaplig information och allt större mängder data lagras digitalt och när resultaten, i form av e-publiceringar, sprids tack vare tillgången till internet.

Ja, vad innebär det egentligen för vetenskapen att även forskningen nu är en del av det digitala landskapet? Några slutgiltiga eller entydiga svar ger inte Borgman. Men det hon försöker analysera är skillnaden mellan att bedriva forskning i en övervägande tryck- respektive digitalbaserad miljö. En av de stora skillnaderna, som får stort utrymme i boken, kallar hon "the data deluge", ungefär "dataöversvämningen". Många känner till att forskning inom naturvetenskap och medicin, särskilt stora internationella samarbetsprojekt, producerar oöverskådliga datamängder. De kan bara analyseras med hjälp av mycket avancerade och kraftfulla datorer och komplicerade program. Men även inom samhällsvetenskaperna och delar av de humanistiska vetenskaperna växer mängden data som är åtkomlig tack vare digitalisering och informationsrika databaser. Överflödet av lättillgängliga (nåja) data har en djupgående inverkan på forskningen, hävdar Borgman. Forskningen blir allt dyrare när den förväntas producera stora datasamlingar. Det blir nödvändigt för forskarna att samarbeta och allt fler forskarkollegor, universitet, forskningsfinansiärer och förlag förväntar sig att forskarna gör sina data tillgängliga för andra att "gräva i". Inom vissa områden börjar datasamlingarna ses som forskningens slutprodukter, lika värdefulla som artiklar och konferensbidrag. Distinktionen mellan insamlade data och analyserade data, som publiceras i artiklar och böcker, tenderar att suddas ut.

"Dataöversvämningen" komplicerar inte bara livet för forskare och förlag. Det kommer också att beröra forskningsbibliotekens verksamhet, menar Borgman. De måste fråga sig hur stora delar av forskningsverksamheten man vill bevara och ordna. Är det bibliotekens uppgift att även bevara och ordna de datasamlingar som forskarvärlden själv tycks uppvärdera? Detta kanske är ett problem för framtiden men redan i dag pågår samarbetsprojekt som involverar förlag, universitetsadministration, IT-enheter och bibliotek. Målet är att bygga ett hållbart system med enkel åtkomst både till digitala datasamlingar och till publikationer.

För mig, som inte skolats inom biblioteks-

och informationsvetenskapen, är *Scholarship in the Digital Age* bitvis en rätt krävande läsning. Men jag tror att det är nödvändig läsning för alla som intresserar sig för de utmaningar som den digitala tidsåldern utsätter vetenskapen och forskningsbiblioteken för.

KJELL JONSSON

överbibliotekarie vid Umeå universitetsbibliotek, professor i idéhistoria.

Donald Sassoon

The Culture of the Europeans: From 1800 to the Present

HARPERPRESS, 2006

Det går knappast att leva i vårt samhälle utan att använda massmedier en stor del av vår vakna tid. De produceras i en otrolig fysisk mångfald och med en imponerande omväxlingsrik regelbundenhet. Deras närvaro tilldrar sig stor uppmärksamhet men

historieskrivningen uppehåller sig gärna vid tiden kring 1800 eller vid nutiden. Flera aspekter hamnar då ofta i skymundan, bl a insikten om att det finns en specifik europeisk kultur. Man hoppar allt som oftast över vissa perioder, främst det tidiga 1800-talet. Donald Sassoons *The Culture of the Europeans* är en fängslande och mycket ambitiös framställning av den europeiska mediekulturen. Det är det första försöket att beskriva de materiella och infrastrukturella aspekterna av den mediekultur som européerna producerat och konsumerat sedan 1800-talet. Den slår en bro mellan den moderna europeiska kulturens födelse i det sena 1700-talet och dess transformation till dagens världsomfamnande massmediala marknad.

Sassoons bok presenterar både författare, läsare, virtuoser, konsertpublik, pianobyggare och alla tiders massmediala dragplåster.

De genrer som avhandlas omfattar bl.a. sagor, bestsellers, kriminallitteratur, sciencefiction, tidskrifter, dagstidningar, tecknade serier, opera, konserter, inspelnings- och filmtekniker, radio och tv.

Sassoon skriver ingen kultur- eller litteraturhistoria utan reflekterar snarare över vilka marknadsmekanismer som lett till att verk av författare från små språkområden fick större spridning och inflytande genom att de använde sig av internationellt gångbara litterära strukturer och språk. Författaren utgår från ett post-marxistiskt perspektiv och från de för Europa gemensamma karaktäristiska materiell-kulturella manifestationerna. Men han beskriver även de för kulturen inneboende processer som leder till dagens massmediala samhälle: "Culture creates its own markets". Många av de tryckta, kulturella objekt som har lästs, sålts, exporterats och recenserats inom i stort sett hela Europa får därmed sin rättmätiga plats inom de europeiska biblioteken och kulturerna. Likaså uppvärderas kvinnornas betydelse för uppkomsten och utvecklingen av genrer och infrastruktur. Vad gäller 1800-talet ligger författarens fokus på den borgerliga kulturens segertåg genom Europa. Därtill räknas inte bara den privata utan även den offentliga kulturkonsumtionen, t.ex. konserterna. De musikaliska virtuoserna eller de litterära stjärnornas behov av att göra reklam för sig själva bidrar till den massmediala utvecklingen genom användningen av olika medier: boktrycket, litograferade affischer, bilder, fotografier, inspelningar. Genom musiken gjorde medierna sitt intåg i borgerliga hem och i arbetarhem. Med de europeiska gruvarbetarnas blåsorkestrar och uppkomsten av amatörkörsällskap över hela Europa utökades hemmens mediebestånd av tryckt musik. Det europeiska massmediala samhället uppstod genom masspubliken och genom kollektiv delaktighet i kulturella aktiviteter.

I Sassoons bok saknas de naturvetenskapliga och tekniska landvinningarna, de sociala och ekonomiska förändringarna, censurens tillbakagång och samhällets öppning för marknadskrafternas spel samt inte minst ackumulationen och spridningen av det välstånd inom alla europeiska samhällsklasser

som bar upp denna "extraordinary expansion of cultural consumption over the last two hundred years". Grundläggande kunskap om dessa mekanismer bör man som lärare alltså ha med sig.

Implicit handlar boken också om de svenska bibliotekens historiska och moderna mediebestånd. Sassoon visar på ett övertygande sätt att kulturella manifestationer har skapat och fortfarande formar Europas kulturella identitet och särart, det levande europeiska kulturarvet.

WOLFGANG UNDOF
Kungl. biblioteket

Sven Nilsson

Var finns kreativiteten? Exemplet Skåne

POLYVALENT 2008

Sven Nilsson säger i förordet till sin nya bok *Var finns kreativiteten?* att det inte handlar om någon debattbok utan om en prototyp. Och nog ser boken ut som en prototyp. Den är stor som en laptop och pryds av 204 små gröna traktorer.

Sven Nilsson tar sin utgångspunkt i frågan "vad ska vi leva av i morgon?" Det är en kulturpolitiskt relevant fråga. Vad ska kulturutövarna leva av när kampen om resurserna hårdnar? Vad ska samhället leva av när gammal industriproduktion konkurreras ut? Kan kulturen bidra till den kreativitet och innovation som är nödvändig för att göra svenskt näringsliv konkurrenskraftigt och svensk välfärd hållbar?

Sven Nilsson har koll på både teori och empiri. *Var finns kreativiteten?* är full av både teori och empiri. Det är triplehelix ur ett kulturekologiskt perspektiv – det är thick description på skånska. Det är för mycket av för mycket. Jag föredrar Sven Nilsson i mindre doser, så som man kunde läsa honom i tidskriften Iko-

ner och fortfarande kan läsa honom på Polyvalent.

Boken kan säkert fungera som arbets- och studiematerial. Här får man metodisk hjälp att strukturera ett lokalt kulturliv. Det är ett sätt att upptäcka hur mycket kultur som hela tiden pågår, många gånger utan att de flesta av oss har en aning om det. Min huvudinvändning mot boken gäller Sven Nilssons kulturekologiska modell för kulturpolitiken. Hur ska man förstå den kulturekologiska modellen? Nilsson förklarar:

Styrkan i det ekologiska perspektivet är dess betoning av sammanhang och erkännandet att alla 'arter' har sitt existensberättigande i den kulturella biosfären, ekosystemen och biotoperna... Om man betraktar kulturlivet ur ett ekologiskt perspektiv, blir den avgörande frågan: vilken är den livsuppehållande principen? Vad är det som håller det hela igång. Mitt svar är att det är själva kreativiteten, alltså det ständigt pågående nyskapandet.

Det är lätt att koppla centrala kulturpolitiska begrepp som kulturell mångfald och kreativitet till den ekologiska kulturpolitiska modellen. Det är förledande lätt skulle jag vilja säga. Men när den kulturpolitiska diskursen förvandlas till tal om biotoper, jordmåner, träd och livsprinciper utbrister jag som trädgårdsmästaren Mr Chance i filmen "Being there": Why?

Vilket värde har en ekologisk kulturpolitisk modell i en tid när naturen utvecklas inom kulturen, när gräsrötterna växer ur Astro-Turfen? Kulturpolitik handlar om mer än att stå och titta på medan det artificiella gräset växer.

Konstnären Ernst Billgren skriver i boken *Vad är konst?* om skillnaden mellan att välja och att skapa. De är raka motsatser. Med den utgångspunkten skulle man kunna säga att kulturpolitik är att välja (prioritera), medan kultur är att skapa. Politiken har mål medan kulturen – på samma sätt som en vildvuxen gräsmatta – kan vara mål och värde i sig själv. Problemet med att sätta naturen som modell för kulturen är att kulturpolitiken då förlorar sitt *raison d'être*.

BO WESTAS
utredare, DIK

Annina **Rabe****Sömnlösa nätter
på biblioteket?**

NYLIGEN GJORDE jag testet "Kulturkonserverativ eller kulturradikal?" på Aftonbladets kultursida. Jag blev, inte utan att känna viss belåtenhet, en tvåttäckt kulturkonserverativ.

Inte för att jag någonsin riktigt förstod vad den där debatten om kulturkonserveratism egentligen handlade om. Rätten att vara trött på att läsa om *Desperate Housewives* och *Idol* på kultursidorna (konserverativ)? Rätten att tycka att viss litteratur som getts ut efter 1850 också kan vara intressant (radikal)? Antagligen tillhör jag något slags mellanskikt. Som för övrigt, skulle jag gissa, de flesta utanför tidskriften *Axess* (vars chefredaktör Johan Lundberg startade debatten) gör.

I biblioteksfrågor är jag dock hopplöst kulturkonserverativ. I alla fall när det gäller folkbibliotek (forskningsbiblioteken behöver ingen konserverativ försvarare, de är så bevarande ändå). Jag tjuvar om skönlitteraturens ställning, jag är instinktivt emot ALL gallring av äldre litteratur även om jag inser att det ibland är nödvändigt, och jag vill dessutom att biblioteken ska värna om sin folkbildande och litteraturpedagogiska uppgift (se där: en före detta radikal men numera stockkonserverativ åsikt) och jag är ytterst tveksam till om det verkligen är bibliotekens uppgift att låna ut dataspel.

Bara det att jag ser bibliotek som en institution där man i första hand skall ägna sig åt böcker gör mig ju stenkonserverativ. Folkbiblioteket är faktiskt en mötesplats, där man ska träffas, spela dataspel, mingla och flirta – och så kanske låna en och annan bok om andan faller på.

Men det som på senare tid mest fått mitt kulturkonserverativa blod att svalla är förslaget om ett bibliotekarielöst bibliotek i Lund. Enligt en artikel i *Sydsvenskan* den 15 januari kan förslaget bli verklighet i ett pilotprojekt redan i år. Som första kommun i Sverige kan Lund komma att testa ett helt personallöst

bibliotek, med dygnet runt-öppet som bonus. Försök har gjorts i Danmark och de har fallit väl ut, enligt bibliotekschef Karin Sandberg. Istället för att stå och långa böcker på biblioteket kan bibliotekarierna ägna sig mer åt uppsökande verksamhet, menar hon. Det låter ju vackert. Men med tanke på att uppsöket på de flesta håll i landet är ungefär lika ute som platåskor tillåter jag mig att vara lite skeptisk till att det verkligen är dit de sparade pengarna kommer att gå.

Att biblioteket är öppet dygnet runt är förstås också en tilltalande tanke. OM det nu skulle vara så att man någon sömnlös natt känner en obetvinglig lust att gå ut och låna en P O Enquist. Eller om man inte kan sova för att man har så dåligt samvete över sina icke återlämnade böcker. Men annars ser jag inte riktigt varför man nödvändigtvis ska springa på biblioteket på nätterna. Om man inte är en stackars hemlös som behöver någonstans att värma sig, förstås. Men jag gissar att det inte i första hand är dem som man har tänkt på när man planerat det bibliotekarielösa biblioteket.

Det känns helt enkelt som ett ganska konstruerat behov. Och framför allt förtränger man att grundpelaren i det svenska biblioteksväsendet är just bibliotekarien. Det är bibliotekarien som i bästa fall får biblioteket att andas. Det är till honom eller henne de där historierna om livslång bibliotekskärlek ständigt återvänder. Bibliotekarien är den som får oss att se bibliotekets skatter. Nej, utan bibliotekarie blir det sannerligen inte mycket till bibliotek. Titta bara på alla obemannade skolbibliotek som finns därute. När nu t o m politikererna har börjat fatta att bemannade bibliotek är förutsättningen för att ett bibliotek ska leva och användas, ska då folkbiblioteken i Lund gå mot strömmen? Låt oss hoppas att det bara är ett utslag av tillfällig radikalism.

(Mer om självbetjäningbiblioteket i Lund på sid 34)

Mer kultur i Uppsala

UPPSALA GICK SOM bekant inte vidare i kampen om vilken stad som blir vald till Europas kulturhuvudstad 2014. Men kulturnämnden i Uppsala beslutade i december förra året att en del av förslagen som låg till grund för ansökan bör förverkligas ändå.

Kulturnämnden har skrivit till kommunstyrelsen och föreslagit att en arbetsgrupp tillsätts med anledning av att Uppsala inte gick vidare i tävlingen om att bli europeisk kulturhuvudstad. Nämnden vill att arbetsgruppen analyserar vilka förslag i ansökan som bör genomföras med lokala förutsättningar, några med start redan 2009.

I brevet skriver kulturnämnden att ansökan innehåller många goda förslag som bör förverkligas. Väsentliga delar av programmet borde genomföras även utan EU-stöd, menar man. Vidare poängterar nämnden kulturens roll:

"Kulturen har en viktig roll för oss alla: Uppsalabor, företag och besökare. Den ger upplevelser, glädje och den kan provocera till eftertanke. Samspelet mellan forskning och kultur kan ge fruktbara impulser. Men framför allt medverkar kulturen till att skapa sammanhållning och identitet. Det behöver vi mer av i Uppsala. Vi behöver stärka samarbetet mellan medborgarna, kommunen, företagen och de båda universiteten. Det är dags att tänka till om kulturens roll i Uppsala!"

Brevet skickades till kommunstyrelsen den 17 december och är underskrivet av Jan-Erik Wikström, ordförande, och Peter Gustavsson, vice ordförande.

De två städer som gick vidare i tävlingen om att bli europeisk kulturhuvudstad 2014 är Umeå och Lund. I september 2009 träffas juryn igen för att enas om vilken av städerna som den svenska regeringen bör nominera till Europas Kulturhuvudstad 2014. Det formella beslutet fattas av Europaparlamentet våren 2010. EU sponsrar evenemanget med 1,5 miljoner euro. Syftet är att lyfta fram den kulturella rikedom i Europa och att bidra till att utveckla en ömsesidig förståelse mellan dess invånare.

HZ

Nationell samling på webben

Allt fler upptäcker Biblfeed – ett socialt nätverk på webben där man kan ta del av det mesta som händer i biblioteksvärlden. Allt startade som ett ideellt hobbyprojekt av en eldsjäl.

SEDAN BÖRJAN AV december förra året har Åke Nygren, projektledare på Stockholms stadsbibliotek, gjort en betydande insats för Bibliotekssverige genom biblfeed.ning.com. Biblfeed är från början ett privat hobbyprojekt som utgick från Åke Nygrens egna sociala digitala nätverk. Framför allt har projektet kostat tid men han har även betalat en del ur egen ficka för att slippa oönskade annonser. Priset för att använda gratisversionen av plattformen Ning innebär nämligen med automatik annonser från Google. Åke Nygren säger dock inte nej till mer seriösa finansierare i framtiden. På Biblfeed erbjuds en stor mängd biblioteksrelaterat material samlat på ett ställe på webben. Det är en plats där det nya och gamla strålar samman. Den gamla bibliotekswebben, med de mer traditionella platserna och den nya sociala bibliotekswebben med bloggar, mikroblogger, Flickr osv, möts i en gemensam så kallad lifestream. Ett slags digitala fotspår lämnas genom RSS-flöden som ger en ögonblicksbild av vad som just för stunden händer i det digitala Bibliotekssverige. Dessutom finns nätverksmöjligheter som gör att medlemmar kan starta bloggar, delta i diskussioner, ladda upp bilder, videos, podcasts etc. "Tanken var att skapa en kollaborativ plattform som inte står och faller med en person utan där vi genom ett kollektivt ledarskap kan

se till att communityn lever. Jag skapade därför en admin-grupp (ett slags säkerhets- och underhållsansvariga, reds anm), där jag bjöd in ett antal nyckelpersoner i det digitala Bibliotekssverige. Denna admin-grupp, som kan och bör förändras över tid, säkerställer att det kreativa arbetet fortgår, att ansvaret sprids och att nya medlemmar känner sig välkomna", skriver Åke Nygren i ett mejl till BBL.

Mottagandet av Biblfeed har överlag varit positivt, enligt honom. Han tror att huvudskälen till att folk uppskattar nätverket är att den förenklar nyhetsbevakningen, erbjuder möjlighet till informellt nätverkande och aktivt deltagande. Alla är välkomna att vara med i vidareutvecklingen av plattformen genom att starta nya grupper, testa nya idéer och föreslå ny design.

Biblfeed är ytterligare ett exempel på ett kreativt initiativ från en engagerad biblioteksmedarbetare som kanske borde ha fått mer stöd uppförifrån.

ÅSA EKSTRÖM

På nytt jobb...

TEKNIKHUSET har rekryterat Lars Eriksson som projektledare för CS Library 2.0.

Lars Eriksson kommer närmast från Umeå stadsbibliotek där han bl a varit projektledare för det uppmärksammade Mina Bibliotek. Han börjar sin nya tjänst i februari i år.

"Med Lars Eriksson i teamet stärker vi ytterligare vårt fokus på användarna. Det finns få personer i Sverige som behärskar bibliotekets verksamhet och teknisk stöd så bra som Lars. Våra kunder får nu tillgång till hela hans långa erfarenhet från Mina Bibliotek-projektet", säger Rey Langels, VD på Teknikhuset.

HZ

AudiIndex - ett steg mot det tillgängliga biblioteket 2010!

Med AudiIndex får personer med läshinder eller synskador orienteringshjälp och bokinformation presenterat som tal.

På några minuter berättar vi hur ditt bibliotek blir mer tillgängligt med AudiIndex. På några timmar är systemet igång.

Stockholm: oskar.bjork@audioindex.se . 070-962 08 70
Umeå: kent.lindbergh@audioindex.se . 070-337 47 02

www.audioindex.se

 audioindex™
SPEAKING ENVIRONMENTS

41,7 miljoner till bibliotekens verksamhet

INTERNATIONELLA bibliotekets lånecentral fick drygt 4 miljoner, Informations- och Lånecentralen i Malmö och Umeå fick drygt 3 respektive 2 miljoner kronor. Regionbibliotek Stockholm fick 2,1 miljoner och Regionbibliotek Stockholms informations- och lånecentral beviljades närmare 2,8 miljoner kronor.

Kulturrådets styrelse har beslutat om verksamhetsbidragen till landets regionala bibliotek, depåbibliotek och lånecentraler. Länsbiblioteken får drygt 27 miljoner kronor och lånecentraler, depåbibliotek och Internationella biblioteket får dela på cirka 14,5 miljoner kronor. Under 2009 fördelar Kulturrådet totalt 41,7 miljoner kronor i verksamhetsbidrag till biblioteken.

Statsbidraget till länsbiblioteken ska ge varje medborgare en god tillgång till böcker och information genom att länsbiblioteken bistår folkbiblioteken med kompletterande medieförsörjning, rådgivning, information, fortbildning samt specialtjänster.

Landets informations- och lånecentraler ger service till andra bibliotek. De arbetar med fjärrlån och administrerar webbtjänsten Fråga biblioteket. Man ger också referensservice och kompletterar bibliotekens behov av smal litteratur.

Sveriges depåbibliotek är ett centralt, gemensamt uppbyggt fjärrlånemagasin för hela landet. Samlingarna omfattar gamla och nya böcker på svenska och har byggts upp främst genom donationer från folk- och skolbibliotek runt om i landet.

Samtliga beviljade bidrag finns listade på Kulturrådets hemsida, www.kulturradet.se

HZ

Facket bromsar självbetjäningsbibliotek

I Lund vill man pröva att driva ett dygnet runt-öppet självbetjäningsbibliotek.

– Det här är en överlevnadsstrategi. Om inte biblioteken utvecklas är det stor risk att vi avvecklas, säger bibliotekschefen Karin Sandberg till BBL.

Även det lokala facket är positivt till grundidén men bromsar nu beslutet eftersom man är kritisk till hur bibliotekschefen agerat.

DANMARK ÄR föregångslandet för Lunds stadsbibliotek där man vill pröva den modell med bibliotekarielösa dygnet runt-öppna självbetjäningsbibliotek som finns på Jylland. Tanken är att på en mindre ort utanför Lund testa systemet där låntagarna använder bibliotekskortets pinkod för att låsa upp och komma in i biblioteket för att ta del av bibliotekets tjänster. Kameraövervakning ska förhindra stöld och skadegörelse. Bibliotekschefen Karin Sandberg understryker att den danska bibliotekspersonalen enbart har positiva omdömen efter försöket med självbetjäningsbibliotek.

– I Danmark har man nått nya grupper på detta sätt och utlånen har ökat kraftigt. Jag är övertygad om att även vi kan göra det samtidigt som vi kan frigöra personal till uppsökande verksamhet, menar Karin Sandberg som inte kan se någon risk med att biblioteket enbart blir en passiv servicestation.

Hon understryker att projektet inte handlar om en besparing eller neddragning av tjänster utan om ett bra sätt att förbättra biblioteksservicen genom utökade öppettider. Hon har ingen förståelse för kritiken från fackligt håll. Det danska bibliotekarietäckförbundet menar bli att det personallösa biblioteket på sikt är ett hot mot demokratin.

Vad säger då din egen personal om självbetjäningsbibliotek?

– Det vågar jag ej säga något om. Men de lokala fackrepresentanterna är positiva.

21 januari skulle beslut ha fattats av kultur- och fritidsnämnden om ett eventuellt försöksprojekt med självbetjäningsbibliotek. Facket kräver dock MBL-förhandling och dessutom en konsekvensbeskrivning av hela ärendet innan man går vidare.

– Bibliotekschefen har kört sitt eget race och medarbetarna har inte fått någon formell information utan läst om turerna i tidningen istället. Det är inte bra när chefen går ut och lovar eventuella samarbeten utan att de berörda är fullt informerade, säger Barbro Daniel, bibliotekarie och lokal DIK-ordföranden i Lunds kommun.

Dessutom menar Barbro Daniel att man vill vara med och bestämma vad det är man ska satsa på när personal frigörs. Allt för att undvika en eventuell felsatsning.

– Jag är inte så säker på att det är uppsökande verksamhet i skolan och på fritidsgården som det ska satsas på när vi snarare borde satsa ännu mer på att bygga ut webben för att få en annan interaktivitet än vad vi har i dag.

Två medarbetare vid Lunds stadsbibliotek har varit på studiebesök på bibliotek i Silkeborg och erfarenheterna därifrån har varit positiva. Barbro Daniel menar att hälften av biblioteksmedarbetarna nog ställer sig positiva till grundtanken med självbetjäningsbibliotek. Nackdelen är att biblioteksassistenter blir de som drabbas när personal frigörs. Hon ser dock inget hot mot bibliotekarierycket som sådant.

– Jag är inte så säker på att det fysiska biblioteket finns kvar inom en snar framtid men jag är övertygad om att yrket i sig kommer att finnas kvar. Även om det kanske är under ett annat namn. Det kommer alltid att behövas de som samlar, sovrar, sorterar och tillgängliggör informationen, menar Barbro Daniel.

ÅSA EKSTRÖM

Vi ritar och inreder ditt bibliotek som du vill ha det!

innorent.se
Arkitekter Design Inredningar
Tel. 046-524 41

Saknad kan inte beskrivas i ord.
Postgiro: 90 20 90-0

3.5 miljoner till läsfrämjande

DET NATIONELLA PROJEKTET Barnens bibliotek får mest, drygt 1,2 miljoner kronor, när Kulturrådet ger bidrag till läsfrämjande insatser. Totalt 3,5 miljoner kronor fördelades i slutet av förra året till projekt som ska stimulera till läsning.

Det här var den andra fördelningen av bidrag till läsfrämjande insatser 2008.

Totalt 17 läsfrämjade projekt får bidrag. Kulturrådet har prioriterat projekt där barn och unga är delaktiga och där nya medier används. Barnens bibliotek har fått störst stöd, 1 250 000 kronor. Bloggarna bakom Bokhora får 100 000 kronor till projektet "Det litterära samtalet". Sundbybergs kommunbibliotek får 80 000 kronor till "Mästerläsaren" som är ett dataspel för bokslukare.

Flera av projekten har ett tydligt genusperspektiv som exempelvis "Muhammad från Frostmofjället" som Länsbiblioteket i Västerbotten driver och som förmedlar berättelser om manlighet i mångkulturella miljöer. Totalt 400 000 kronor får det projektet. Ett annat exempel är ett projekt i Skåne där frihetsberövade pappor uppmanas att läsa in sagor på CD till sina barn. Malmö stadsbibliotek som ligger bakom "Godnattsagor inifrån" får 213 000 kronor (se även artikel på sid 21).

Kulturrådet prioriterar även insatser som bidrar till att levandegöra litteraturen och locka till läsning. Två projekt som får bidrag låter skolelever filma egna boktips och publicera dem på webben. Det är dels "Nya medel, nya möjligheter: Läsfrämjande cross over" som drivs av Länsbibliotek Sydost, dels projektet "Bw2 – BOOKworms" som Länsbibliotek Sörmland står bakom.

FOTO: PAOLO SANGREGORIO

Göteborgs integrationscenter får 200 000 kronor i bidrag till "Ljudbok för alla", där man ska översätta några av Astrid Lindgrens böcker till ljudböcker på persiska, kurdiska, albanska och bosniska. Föreningen Kulturstorm i Umeå får bidrag för projektet "Bokbundisar" som bygger på att äldre elever fungerar som förebilder och läser tillsammans med yngre elever. De förmodligen allra viktigaste projekten är vardagligt grå. Regionbiblioteket Jönköpings satsning "Litteraturen i förskolan" syftar till att gjuta nytt liv i samarbetsformer mellan bibliotek och förskola och följs av fors-

kare. Jönköpings Stadsbibliotek försöker skapa "Kreativa språkmiljöer" framför allt för läs-trötta pojkar i samverkan med skola och fritid. Ett av de allra intressantaste projekten under 2008 heter Projekt Rum 13 – unga inspirerar unga. Det är ett försök att skapa läsintresse i ungdomliga subkulturer med hjälp av en sakt och skrivande i samarbete med ett förlag som heter X-publishing.

Idag söker allt fler bidrag för läsfrämjande insatser så kampen om pengarna har hårdnat. Förra året delade Kulturrådet ut drygt 8,6 miljoner kronor till 59 läsfrämjande projekt. **AE**

Rättvisare fördelning i Nacka

FINANSIERINGEN av Nackas bibliotek ändras för att bli mer rättvis. Fördelningen av pengarna ska nu baseras mer på antalet utlån och mindre på antalet besökare. Fördelningssystemet, där biblioteken i Nacka sedan två år fått pengar utifrån antalet utlån, antal öppettimmar och besök har inte fungerat tillfredställande. Det har varit för stort fokus på antal besökare, menar kulturnämnden.

Från och med i år gäller därför att antalet utlån ska väga tyngst när pengarna fördelas. Nämnden motiverar förändringen med att utlåningen är kärnan i bibliotekens verksamhet. Även oppositionen är positiv till det nya systemet som de anser är mera rättvist. Däremot är oppositionen kritisk till hela idén med att koppla bidragen till verksamhetens omfång, och tycker att bibliotekens kvalitativa arbete borde värderas högre, skriver Nacka Värmdö Posten. Sammanlagt får de sex biblioteken drygt 37 miljoner kronor 2009 vilket är en ökning med 3,6 miljoner kronor jämfört med förra året.

AE

Uppdaterad eller avpolletterad?

Läs BBL-nyheter på webben!
www.biblioteksbladet.se

Pedagogisk OrienteringsBILD

WAGNER

www.wagnerform.se

Medier på andra språk än svenska

En gemensam nationell konferens om mångspråkig litteraturförmedling kommer att gå av stapeln innan årets slut. Det beslutades vid ett seminarium som Internationella biblioteket, IB, och Sveriges Länsbibliotekarier anordnade i mitten av januari.

TROTS ATT SVERIGE är ett mångspråkigt land syns inte det på biblioteken, varken när det gäller personal eller utbud. Det var man enig om vid seminariet i Stockholm. Villkoren för den mångspråkiga litteraturförsörjningen behöver ses över ordentligt eftersom den brister i hanteringen. Bland annat saknas nätverk och rutiner vilket gör arbetet svårt. Men det finns relativt enkla åtgärder som kan göras redan nu, exempelvis att rekrytera flerspråkig personal, ändra attityd, skylta med utbudet ordentligt, puffa för IB-webben, sälja bibliotekstjänster och sluta avtal med aktörer som exempelvis Migrationsverket etc. Varje enskilt bibliotek bör se över sitt bestånd och

behov. Seminariedeltagarna fick även i uppgift att inom en månad inventera den egna personalens språkkunskaper.

Flera av deltagarna efterlyste en gemensam nationell katalog där litteraturen kan göras sökbar. En paradox är att BTJ:s utbud av litteratur på andra språk har minskat de senaste åren samtidigt som de mångspråkiga samhällsmedborgarna har ökat. De alternativa inköpskällorna har under samma tid blivit fler men kan vara svåra att hitta. Några av dem finns listade på IB:s webbplats där landets alla bibliotekarier kan bidra med tips på bra förlag, bokhandlare etc. Dessvärre finns strukturer som är stora hinder för att få till stånd en bra mediehantering, exempelvis stelbenta inköpsregler inom kommunerna. Bland annat finns det begränsningar när det gäller kortköp. På en del håll har bibliotek löst det genom att samarbeta med invandrarföreningar som köper in och fakturerar bok- och tidskriftsinköpen. Samverkan via IB tycks

vara en möjlighet att förbättra läget eftersom deras webbsida erbjuder biblioteksservice på flera språk och vänder sig även till biblioteksmedarbetare på särskilda sidor. IB:s chef Larry Lempert tycker att varje bibliotek bör ha ett grundbestånd av barnböcker på de tio största språken i kommunen. Cay Corneliusson, Kulturrådet, menar att man kan använda inköpsstödet från staten för att åtminstone bygga upp grundbestånden.

Ett nationellt nätverk av bibliotekspersonal som kan vara ett stöd kan bli verklighet inom kort. Bland annat kom deltagarna överens om att en nationell konferens om mångspråkig litteraturförmedling behövs och en arbetsgrupp för det utsågs. Målet att visa att folkbiblioteken är en viktig aktör för integrationen kändes ärlig. Några viktiga steg framåt har tagits.

ÅSA EKSTRÖM

Gömda-debatten får konsekvenser på biblioteken

EFTER 14 ÅR ändrar KB och BTJ klassificeringen av Liza Marklund och Maria Erikssons bok *Gömda*. Orsaken är att förlagets presentation av boken från 1995 inte längre anses vara korrekt. BTJ och KB har tidigare klassificerat boken som en faktabok – som biografi samt under kvinnovåld. Men från och med den 20 januari i år klassificeras *Gömda* som skönlitteratur. "Dess karaktär av fackbok har ifrågasatts och det har hävdats att den innehåller många fiktiva inslag. Även förlag och en av författarna medger nu den fiktiva karaktären. När boken ursprungligen kom 1995 fanns inga sådana uppgifter. Den presenterades som en sann historia och varken recensenter eller BTJ:s lektörer hade någon avvikande uppfattning. Därför klassificerade BTJ och nationalbibliografin boken som facklitteratur", skriver BTJ i ett pressmeddelande. Klassifikationen ändras i både BTJ:s bibliografiska databas BURK och i Kungliga bibliotekets söktjänst LIBRIS.

Den relativa sanningen

GANSKA SNABBT SPRED sig "Gömda-debatten" också till biblioteksvärlden. För var ska man placera en sann historia som nu kanske

inte visar sig vara sann??? Lz (Biografi, genealogi), underavdelning till V (typ Vnamb, Medicin, Misshandel, Kvinnomisshandel) eller Hc (Skönlitteratur)? Nu har i alla fall BTJ och KB bestämt sig. Men det här är en diskussion som väcker många frågor, inte bara av teknisk karaktär utan även filosofisk. Vad är sanning? Ett högst relativt begrepp som lämnar utrymme för tolkningar. Borde inte biografier och memoarer placeras

bland skönlitteraturen? De utgår ju trots allt från författarens subjektiva sanning. Och vad är egentligen en dokumentär roman? Förr, före de fantasifulla genrebegreppens intåg, var det en dödssynd (som kritiker) att utgå från att en huvudperson var någonting annat än fiktiv hur snarlik gestaltningen än när-

minns förbehåll som: eventuella likheter med verkliga personer är oavsiktliga eller slumpmässiga...

Hur det än är med sanningshalten i Liza Marklunds bok respektive den motbok som Monica Antonsson nu har skrivit får man väl utgå ifrån att det de skrivit är sant för dem – enligt principen: det som är sant för mig är inte nödvändigtvis sant för dig. Förlagen har satt sig själva på pottan genom att lansera böcker med luddiga genrebegrepp. Marklund har backat och kallar *Gömda* förendokumentärroman (vad det nu är: påhittad realism?), hennes förläggare kallar den ett politiskt projekt. Man kan knappt bärga sig inför nytrycket av boken. Vad kommer det att stå? *Gömda – ett politiskt projekt*, *Gömda – en nästan sann historia*, *Gömda – en roman som bygger på verkligheten* eller varför inte *Gömda – fiktia och fakta*?

Annars kan de uppfinningsrika förlagen få ett helt ny genrebegrepp från mig: *Gömda – en sann roman*...

HZ

Föraning om Kulturutredningen

Kulturrådet och Region Skåne har slutit avtal om en ny samarbetsmodell. Modellen ska ge tydligare mål och bättre uppföljning av kulturlivet i Skåne.

– Det här är ett stort och viktigt steg för samarbetet mellan stat och region på det kulturpolitiska området, säger Kulturrådets styrelseordförande Mats Svegfors.

Samarbetsavtalet mellan Kulturrådet och Region Skåne slöts i mitten av januari och undertecknades av Kulturrådets generaldirektör Kennet Johansson, styrelseordförande Mats Svegfors, regionrådet och kulturnämndens ordförande Rolf Tufvesson och Region Skånes kulturchef Chris Marschall. Man hoppas att samarbetet ska leda till gemensamma ekonomiska prioriteringar, kompetensöverföring, kunskapsuppbyggnad och effektivare beslutsprocesser. Avsikten är helt i linje med det nya sätt att fördela statliga kulturmedel, den så kallade regionala portföljmodellen, som Kulturutredningen väntas föreslå den 12 februari.

Försöket innebär att ledamöterna i Region Skånes kulturnämnd även fortsättningsvis ansvarar för fördelningen av de 152 miljoner statliga kronor som regionen får till kultur. Däremot ska fördelningen ske i ökad dialog med tjänstemännen på Kulturrådet. Folkbiblioteken nämns som viktiga kulturella arenor som påverkas av samhällsförändringar och behöver ställa om sin verksamhet. I en bilaga skriver parterna:

"Det sker en spontan utveckling mot att

öppna biblioteken till arenor för ett breddat utbud av kultur, information och lärande (film, medborgarkontor, vägledningscentrum). Relationen mellan den regionala och kommunala nivån fylls med nytt innehåll. Regionbiblioteket lämnar betoningen på boklogistik och blir en medaktör i det lokala bibliotekets nyorientering. I samverkan med de kommunala folkbiblioteken och kulturlivet vill Region Skåne utveckla biblioteken som lokala kulturhus.

Aspekter som är viktiga i denna utveckling är t.ex. följande:

- Integrationen av frågor om tillgänglighet, jämställdhet och mångfald i den lokala utvecklingsprocessen. Dessa frågor har hittills behandlats isolerat. Men de är viktiga som ett led i en lokal samtidspanpassning.
- Det internationella arbetet i kommunerna. Den globala byn är en realitet i Skåne. Det lokala biblioteket i Skånes invandrartäta kommuner utvecklar litteraturarbetet och informationsarbetet.
- De delregionala och regionala samarbetsstrukturerna inom biblioteksvärlden behöver utvecklas för att förnya flöden av media, kompetens och erfarenheter."

Margaretha Eriksson, länsbibliotekarie i Skåne, menar att flera av de 167 biblioteken i Skåne är intresserade av samarbete:

– Rent konkret tror jag att det här innebär att biblioteksverksamheten stärks när stat och region gemensamt sätter fingret på gemensamma utvecklingsbehov.

ÅSA EKSTRÖM

Nytt avhopp i Kulturutredningen

FEM I TOLV drabbades Kulturutredningen av ännu ett avhopp. Det är Susin Lindblom, förbundsdirektör på Dramatikerförbundet, som lämnade sin plats i litteraturgruppen i mitten av januari – drygt tre veckor innan utredningen ska presentera sina förslag. Hon avgick på grund av "utredningens stora brister i kontakter med referensgruppen", enligt DN. Särskilt pekas en av sekreterarna, Keith Wijkander, ut.

Kulturutredningen börjar alltmer likna Agatha Christies *Tio små negerpojkar*, en efter en försvinner ledamöterna i utredningen. I somras avgick dåvarande sekreteraren David Karlsson och informationschefen Yvonne Rock. Motivet: bristande förtroende för utredningens ledning, i synnerhet Keith Wijkander. Han var då huvudsekreterare men fick sparken och ersattes av Maria Eka. Wijkander har dock funnits kvar i utredningen och har uppenbarligen i hög utsträckning även fortsättningsvis påverkat arbetet i den. Keith Wijkander har tillbakavisat kritiken från Susin Lindblom.

*"Tio små negerpojkar åt supé i Rio,
En satte i halsen så blev det bara nio."*

HZ

ANNONS

Rädda Barnen
Save the Children Sweden

"Mamman har tagit barnen och flyttat. Nu svarar hon inte i telefon."

"Vår son blir väldigt arg, slänger saker och slår. Vi vet inte vad vi ska göra."

"Min äldsta dotter är deprimerad och jag vet inte hur jag ska hantera det."

Sitt inte ensam med din oro.

Rädda Barnens Föräldratelefon och Föräldramejl finns för dig som är mamma eller pappa och behöver prata med någon annan om ditt barn. Vi som svarar är själva föräldrar, utbildade av Rädda Barnen och vana att diskutera både små och stora problem. Vi erbjuder ett lyssnande öra, medmänskligt stöd och hjälp att sortera i tankar och känslor.

**RÄDDA BARNENS
FÖRÄLDRATELEFON:**

020-786 786

WWW.RB.SE/FORALDRAR

Telefonen har öppet:
Mån 12.00–21.30. Tis–fre 18.00–21.00. Lör–sön 13.00–16.00.

Mitt jobb är en katastrof!

Vi på Röda Korset arbetar med katastrofer. Stora och små. I Bangladesh och i Tranås. Hjälp oss att göra världen till en mänskligare plats genom att bli månadsgivare i Röda Korset. Du kan bidra med 100 kr eller mer i månaden. Mer info på www.redcross.se eller anmäl dig på 020-213 213. Tack.

www.redcross.se

Röda Korset

**Vi skapar flexibla, effektiva
och trivsamma bibliotek!**

www.innorent.se
Arkitekter Design Inredningar
Tel. 046-524 41

Museum stänger bibliotek

VÄRLDSKULTURMUSEET i Göteborg stänger sitt bibliotek. Museets chef Margareta Alin menar att det är ekonomiskt oförsvarbart att ha kvar biblioteket eftersom kostnaderna är för höga samtidigt som biblioteket har för få besökare.

– Det rör sig om hundra besökare om året och så kan vi inte ha det, säger Margareta Alin till BBL.

Enligt bibliotekarien Helena Ågren är det beklagligt att en chef med ansvar för kulturarvets bevarande stänger ner ett helt referensbibliotek med argument som "dåliga utlåningsiffror" och "det finns ju så mycket information på nätet nu för tiden".

– Det här beslutet bygger på okunskap eftersom ledningen helt enkelt inte vet vilka arbetsuppgifter som biblioteket utför, säger Helena Ågren till BBL.

Bara för ett år sedan var de tre på biblioteket men pensionsavgång och indragning av en tjänst har resulterat i att Helena Ågren är den enda som i dagsläget är anställd. Bokbeståndet består av 30 000 titlar och 900 tidskrifter. Större delen av böckerna faller under rubriker som Etnografi, Social- och kulturanthropologi, Historia och Sociologi.

FOTO: ÅKE FREDRIKSSON

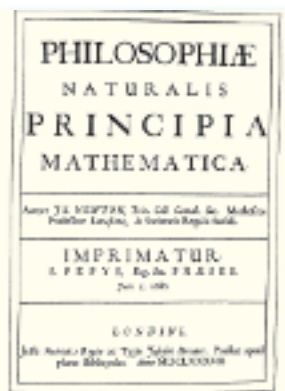
En mindre del omfattar reseskildringar, biografier, bibliografier, handböcker och lexika. Bibliotekets samling kommer nu att rensas. Vissa volymer ska sparas i museets magasin i Mölndal, andra hamnar sannolikt på Göteborgs universitet. Världskulturmuseets bibliotek har framför allt fungerat som forsk-

ningsbibliotek men har också varit öppet för allmänheten tre dagar i veckan.

– Jag värnar visst om kulturarvet och menar att det här är ett led i ABM-utvecklingen som jag har ett stort intresse för. Det är viktigt att böckerna håller ihop med föremålen, konstaterar Margareta Alin.

ÅE

Stulen bok återbördad

DET VAR I SLUTET av 1960-talet som Isaac Newtons verk *Principia Mathematica* stals från universitetsbiblioteket Carolina Rediviva i Uppsala. Verket är ett trehundra år gammalt original exemplar som räknas som Newtons främsta vetenskapliga verk om naturfilosofins matematiska principer. Boken utgavs 1687 och värderas till en miljon kronor. På 1970-talet dök boken upp till försäljning på en auktion i Österrike, där den såldes.

Genom den försäljningen kunde inte längre universitetet hävda sin äganderätt. 2004 var verket åter till salu, denna gång på det ansedda auktionshuset Christie's i New York. Den såldes då till en ung finansman från New York till ett värde av närmare 800 000 kronor. Därefter har representanter för Uppsala universitet haft kontakt med köparen som visade sig vara villig att donera boken till Uppsala. Efter några års trixande och fixande med amerikansk lagstiftning blev det klart att biblioteket i Uppsala kunde hämta hem *Principia Mathematica*. I början av december åkte en delegation med fyra personer från Uppsala till det svenska generalkonsulatet i New York för att vid en ceremoni få boken överlämnad av den amerikanske finansmannen. Boken fyller utan tvekan en viktig lucka i vetenskapshistorien. Numera finns den i säkert förvar i ett kassaskåp på universitetet. Vid en ceremoni i slutet av januari återställdes verket på sin rätta plats i universitetsbiblioteket Carolina Rediviva.

ÅE

DAGS ATT SÖKA BIDRAG FÖR LÄSFRÄMJANDE INSATSER

Kulturrådet disponerar ca 35 miljoner kronor till inköpsstöd och bidrag till läsfrämjande insatser 2009. Bidragen syftar till att främja intresse för läsning och litteratur och till att utveckla nya former för läsfrämjande.

Kulturrådet prioriterar:

- läsfrämjande projekt som ger möjlighet till delaktighet och eget skapande
- kommuner med väl utvecklad samverkan mellan skol- och folkbibliotek

Under 2009 betonas interkulturella frågor; tänk på att inköpsstödet kan användas till mångspråkig litteratur.

Läs om prioriteringar och praxis på Kulturrådets webbplats: www.kulturradet.se/bidrag

Sista ansökningsdag för bidragen är 1 april.

KULTURRÅDET

boktipset

TILL DE nominerade till Katapultpriset, Sveriges Författarförbunds pris till bästa skönlitterära debut 2008, hör Sara Mannheimer med romanen *Reglerna* – en av förra vårens mest uppmärksammade debuter. Det är en roman i det mindre formatet som handlar om en ung kvinnas behov av att tvångsmässigt ritualisera och organisera vardagen. I romanens första del konfronteras läsaren med det komplicerade regelsystem som, åtminstone på ytan, ger sträng struktur åt hennes sökande och ambivalenta inre: det kan handla om vad som är rätt och fel, om vad som kan ätas och inte ätas, hur det som kan ätas ska tillredas, i vilken ordning och med vilka redskap. Det kan handla om promenader och utflykter som företas i syfte att med hjälp av komprimerade rörelser "avyttra optimal energi". Målet är ett slags förlösning: "Om jag gör rätt och inte fel, kommer kanske det fantastiska som kan komma att komma, att komma." (sic)

Men romanens jag har också att förhålla sig till sitt skapande. *Reglerna* ska hjälpa henne att vara "beredd att skapa skapelsen levande". Barnet som kvinnan får är inte den skapelsen och hennes uppsättning av regler ändras inte nämnvärt av moderskapet. Beredskapen att skapa skapelsen levande kanske handlar om det som är varje konstnärs dröm: att göra sig mottaglig för den gudomliga inspirationen.

Romanens andra del kretsar kring hur reglerna ska hanteras om man samtidigt vill vara en bland andra människor, i kärleken, i tvåsamheten – som mor och som konstnär. Om det nu är en regel eller inte men den uppmärksamma läsaren noterar att kvinnan ofta

väljer män med namn på tre bokstäver, namn med en konsonant i mitten, omgiven av två vokaler: Ove, Eve, Ola, Ali... Han som till slut blir viktig har också ett namn på tre bokstäver men där är vokalen i mitten: Sam. Regler är ju till för att brytas. Ingenting är slumpmässigt i denna roman.

Sara Mannheimer använder ord, uttryck och ibland en meningsbyggnad som man inte så ofta längre ser i den moderna prosan: nyttja, annorledes, förnimma, bli varse... Det är vackert, mycket precist och det fångar exakt det statiska men också det euforiska i människans tvångsmässiga upprepning. Det är som om språket tuktats och underställts – precis som huvudpersonen – en uppsättning regler. I romanens tredje och sista del, när kvinnan är på väg att fullborda ett konstverk i en process där de självpåtagna reglerna får allt mindre utrymme, är språket kongenialt nog lösare i kanterna, mindre strikt och kompakt, mer provande och tillåtande.

Kvinnor i kris är inte precis ovanliga i den samtida litteraturen. Men gestaltningen av det existentiella kristillstånd som skildras i *Reglerna* är originell och berörande.

Det där introspektiva, ständiga dividerandet för att hålla kaoset stängd blir ett slags besvärjelse av vardagen.

HENRIETTE ZORN

Sara Mannheimer
Reglerna
Wahlström & Widstrand

De övriga nominerade till Katapultpriset är Jessica Berglund med *Simtag* (Albert Bonniers förlag), Linn Hansén med *Ta i trä* (Pequod Press), Hassan Loo Sattarvandi med *Still* (Albert Bonniers förlag), Fausta Marianovic med *Sista kulan sparar jag åt grannen* (Albert Bonniers förlag) och Ida Säll med boken som har den originella titeln *Jenny Håggs mamma solar bröstet i vardagsrummet* (Modernista). Pristagaren utses den 20 februari. Prissumman är 50 000 kr.

Föreningsnytt

MATERIAL TILL FÖRENINGSNYTT MAILAS TILL:
pax@biblioteksforeningen.org

Svensk Biblioteksforening ökar!

Svensk Biblioteksforening fortsatte att växa under 2008. Vid årsskiftet hade föreningen 3794 medlemmar. Det är en nettoökning med 155 medlemmar sedan föregående årsskifte. Ökningen gäller för såväl de enskilda som institutionella medlemmarna. Vid årsskiftet fanns 3202 enskilda medlemmar och 564 institutionella medlemmar.

Pax

Till alla medlemmar i
Svensk Biblioteksforening

Kallelse till Årsmöte 13 maj

I enlighet med Svensk Biblioteksforenings stadgar
paragraf 5 kallas alla medlemmar till årsmöte
onsdagen den 13 maj, klockan 15.00.
Plats: Uppsala konsert och konferens, Uppsala.

Valberedningen tar emot förslag på nya
styrelseledamöter. Valberedningens ordförande Katinka
Borg, Jönköping träffas på telefon 036 - 10 55 94
eller e-post katinka.borg@jonkoping.se

Sista motionsdag 18 mars

Sista motionsdag är onsdagen den 18 mars 2009.
Medlem eller grupp som önskar att viss fråga tas
upp till beslut på årsmötet har att senast utsatt sista
motionsdag skriftligt anmäla detta till kansliet: Svensk
Biblioteksforening, Box 70380, 107 24 Stockholm.

Styrelsen

Bengt Hjelmqvists pris 2009

SVENSK BIBLIOTEKSFORENING HAR sedan 1964 delat ut Bengt
Hjelmqvists pris och snart är det dags att utse 2009 års pristagare.
Juryen är intresserad av att få in tips och förslag på lämpliga kandi-
dater som på olika sätt gjort "framstående insatser på folkbiblio-
teksområdet" som stadgarna föreskriver.

Juryens ordförande är Inger Edebo Sikström, Umeå.

Förslagen skickas senast 20 februari till Svensk Biblioteksforenings
kansli, Wiviann Wilhelmsson, Box 70380, 107 24 Stockholm, e-post:
ww@biblioteksforeningen.org

Britta Lejon avgår vid årsmötet

SVENSK BIBLIOTEKSFORENINGENS ordför-
ande Britta Lejon avgår vid årsmötet i
Uppsala den 13 maj. Hon har egentligen
ytterligare ett år kvar av sin mandatpe-
riod men har informerat valberedningen
om att hon av tidsskäl väljer att avgå i
förtid. Britta Lejon har varit föreningens
ordförande sedan 2004.

Valberedningens ordförande är
Katinka Borg, länsbibliotekarie i
Jönköping. Övriga ledamöter i
valberedningen är Katarina
Forsström, Malmö, Johanna
Hansson, Stockholm, Mats
Lindqvist, Stockholm och
Gunilla Lilie Bauer, Stockholm.

Pax

Våra konferenser

16-17 mars

Bibliotek 3.0 - kunskapens återkomst, Umeå

27 mars

Forskardag, Stockholm

30 mars

Fremtidens barnbibliotek, Stockholm

23-24 april

Fängelsebibliotekskonferens, Lindesberg

27 april

**Låntagaren i den globala byn: nationell konferens om fjärr-
låne- och referensarbete, Stockholm**

13-15 maj

Biblioteksdagarna Uppsala

Mer information och anmälan på vår hemsida
www.biblioteksforeningen.org

Utvecklingsråden rapporterar

Sedan sommaren 2007 har Svensk Biblioteksförening haft tre utvecklingsråd som har arbetat på styrelsens uppdrag. Det har varit Utvecklingsrådet för ledning, profession och organisation, Utvecklingsrådet för media och samlingar samt Utvecklingsrådet för verksamhet & användarkrav.

Utvecklingsrådet för media och samlingar har bland annat utrett frågan om SAB-systemet. Utvecklingsrådet förordar i sin rapport en övergång till Dewey som klassifikations-system och menar att det långsiktigt inte är rimligt att ett litet land som Sverige underhåller ett eget system på det sätt som man gör idag genom SAB-systemet. Rådet menar att en övergång till Dewey på sikt gynnar det svenska biblioteksväsendet, spridning av svensk forskning och svensk litteratur, och att det långsiktigt också är ekonomiskt gynnsamt.

Styrelsen behandlade rådets rapport vid decembermötet och beslutade då att som sin principiella uppfattning uttala att man anser att det allmänna biblioteksväsendet i Sverige bör använda sig av samma klassifikationssystem och att konsekvensen av KB:s beslut blir en övergång till Dewey.

Utvecklingsrådet för ledning, profession och organisation behandlar i sin rapport "Kompetensutveckling - en diskussion" olika frågeställningar med anknytning till detta område. Kompetensutveckling är en viktig förutsättning för att biblioteken ska kunna

möta nya krav i sin verksamhet. Enligt utvecklingsrådet är utbildningarna väl i fas med verksamheternas uttalade utbildningsbehov och även övriga aktörer har på ett tillfredställande sätt kunnat tillgodose behoven. Däremot har utvecklingsrådet identifierat biblioteksverksamheternas oförmåga att formulera vilka behov som finns ute i verksamheterna.

Utvecklingsrådet för verksamhet och användarkrav har diskuterat de senaste decenniernas samhällsutveckling där information och kunskap spelar en allt större roll. Medierna har blivit mer tillgängliga och fått större betydelse. Med den tekniska utvecklingen har nya kommunikationsmönster växt fram. Den här utvecklingen har påverkat användningen av biblioteken. För många människor har bibliotekens tillgänglighet minskat medan den har ökat för andra. För många människor har biblioteksservicen för-

sämrats medan den har både breddats och fördjupats för andra.

Utvecklingsrådet har diskuterat denna utveckling och menar att nyckelorden för bibliotekens framtida utveckling är:

- Tillgänglighet
- Delaktighet
- Angelägenhet
- Personalutveckling

I slutrapportens 24 punkter presenterar utvecklingsrådet vägar att nå upp till nyckelorden.

Alla slutrapporter finns publicerade på föreningens hemsida www.biblioteksforeningen.org. Där finns också mer information om hur styrelsen arbetar vidare med respektive rapport.

Under våren kommer nya utvecklingsråd att tillsättas. På hemsidan kommer information och "efterlysning" av intresserade medlemmar.

Pax

Nominera till Greta Renborgs pris!

Greta Renborgs pris delas varje år ut till ett bibliotek eller en enskild biblioteksanställd som utmärkt sig på ett speciellt sätt inom marknadsföringsområdet. Priset ska premiera god marknadsföring.

Marknadsföringen kan vara riktad utåt till olika grupper i omvärlden, kan till exempel stimulera läsglädje och kunskapssökande – gärna gentemot barn- och ungdomar. Marknadsföringen kan även vara intern eller riktad mot kommunala förtroendemän. Nomineringarna bedöms efter fem kriterier: mål, målgrupp(er), metoder, genomförande samt resultat.

För nominering av enskild person eller bibliotek – ta kontakt med någon i juryn!

I juryn ingår:

GUNNAR SÜDOW, Göteborg (ordf),
gunnar.sudow@vgregion.se
GUNILLA BERGLUND, Stockholm,
gunilla.berglund@kultur.stockholm.se
ANDERS JOHANSSON, Helsingborg,
anders.johansson@skane.se
CONNY PERSSON, Gävle,
conny.persson@gavle.se
HENRIETTE ZORN, Stockholm,
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

Pax

Nominera de bästa barn- och ungdomsböckerna!

NU KAN DU vara med och påverka Svensk Biblioteksförenings barnboksplaketter genom att nominera dina favoriter bland 2008 års utgivning. Du kan föreslå en eller flera böcker i de tre olika kategorierna:

Nils Holgersson-plaketten som delas ut till bästa barn/ungdomsbok, Elsa Beskow-plaketten som delas ut till bästa illustratör samt Carl von Linné-plaketten som delas ut till bästa faktabok.

Skicka dina nomineringar senast den 15 april till Wiviann Wilhelmsson på föreningens kansli, e-post: ww@biblioteksforeningen.org.

Pax

Rummet och Rymden – temat för Biblioteksdagarna i Uppsala

Rummet och rymden

Uppsala 13-15 maj

FOTO: PETER AXELSSON

Maija Berndtson.

RUMMET OCH RYMDEN är temat för Biblioteksdagarna 2009 som går av stapeln 13 till 15 maj i Uppsala.

Under tre dagar diskuteras bl a biblioteksrummets betydelse i dagens samhälle.

Biblioteksrummet växer så det knakar. Rummet vidgas till Rymden. Väggar och tak utgör inte längre bibliotekets självklara gränser. Var sätter verksamheten gränsen? Var sätter besökaren, användaren, kunden eller låntagaren gränsen? Hur kan biblioteken arbeta i en värld bestående av fysiska och virtuella rum med olika språk, skilda tekniker och många metoder? Det är några av de frågeställningar som kommer att belysas.

Bland föreläsarna finns t ex Åse Hedenmark och Maija Berndtson. Åse Hedenmark doktorerar under våren vid Biblioteks- och informationsvetenskap, Inst. för ABM, Uppsala universitet. Föreläsningen kommer att utgå ifrån hennes avhandlingsarbete där biblioteksdebatter i media har studerats. Bland annat diskuteras vilka aktörer som har inflytande över den offentliga bilden av folkbibliotek och vilka konsekvenser det i förlängningen kan få.

Maija Berndtson är biblioteksdirektör vid Helsingfors stadsbibliotek i Finland. Hon tar upp frågor som: Vad är biblioteken till för? Hur skapar vi en framtid genom att låta biblioteken svara mot viktiga behov? Vår förmoda att vara till nytta avgör vår framtid. Biblioteken har tre funktioner, tre rum för demokrati - kultur – utveckling.

Under torsdagen kommer det att arrangeras en rad aktiva studiebesök på bibliotek

FOTO: PETER AXELSSON

Åse Hedenmark.

runt om i Uppsala eller man kan välja att delta i Open Space. Open Space bygger på att deltagarna tillsammans skapar dagordningen och var och en väljer sedan vad de vill tala om, med vem och hur länge. På fredagen blir det parallella seminarier som bland annat behandlar skolbibliotek, biblioteksstatistik, talböcker, evidensbaserat arbetssätt och kurslitteratur. Det fullständiga programmet finns på Svensk Biblioteksförnings hemsida www.biblioteksforeningen.org där du också kan fylla i din anmälan. Under Biblioteksdagarna arrangeras också föreningens årsmöte.

Varmt välkommen till Uppsala!

Affischutställning

UNDER BIBLIOTEKSDAGARNA arrangeras en affischutställning (Poster Session) där institutionella medlemmar kan visa ett projekt eller bra ordinarie verksamhet. Läs mer på vår hemsida www.biblioteksforeningen.org

Kalendarium

MAILA INFO TILL KALENDARIET: pax@biblioteksforeningen.org
FÖR VIDARE INFO SE HTTP: <http://www.biblioteksforeningen.org>

20–21 februari, Umeå

LITTFEST

Välkommen till LITTFEST som är en mötesplats för litteratur i alla dess former; en regelrätt festival, med uppläsningar, författarträffar, seminarier, litterära sällskap, öppen scen och mycket annat. Festivalen är en regional angelägenhet med norrländsk förankring, men öppen och välkomnande för alla från både norr och söder, öster och väster. Festivalen går av stapeln i Folkets hus, mitt i centrala Umeå.
ARR: Länsbiblioteket i Västerbotten/Västerbottens läns landsting, Bokförlaget h:ström - Text & Kultur, Norrländska litteratursällskapet/Författarcentrum Norr, ABF, Kulturstorm. Samarbetspartners: Umeå stadsbibliotek, Din Bok, Folkets hus i Umeå, Mångkulturkonsulenten i Västerbottens läns landsting, Umeå folkmusikförening/Umeafolk 09, Dans i Västerbotten.
MER INFO: www.littfest.se

16–17 mars, Umeå

Bibliotek 3.0 – kunskapens återkomst

Den nya tekniken har invaderat biblioteken. Tillsammans blir låntagarna sina egna experter medan kunskapsbegreppet blir ett alltmer abstrakt begrepp. Vad kan biblioteken tillföra i denna utveckling? Bibliotekarierna från hela landet får med denna konferens en möjlighet att samlas kring kunskapens plats i informations- och utbildningssamhället.

ARR: Konferensen är ett samarrangemang mellan Informations- och lånecentralen Umeå, Umeå universitetsbibliotek, Länsbiblioteket i Västerbotten, HUMlab, Umeå universitet, Umeå stadsbibliotek, Svensk Biblioteksforening och Svensk Biblioteksforenings regionförening Västerbotten

17 mars, Stockholm

Definitely, maybe eller Do the right thing

Karolinska Institutet universitetsbiblioteket och Regionbibliotek Stockholm arrangerar under våren 2009 en serie workshops, med start den 6 februari. Syftet är att belysa reflekterande biblioteksarbete och dess möjligheter för våra verksamheter. Serien har fyra delar och kommer i stora drag att följa Eblips (evidence based library and information practice) process.

ARR: Karolinska Institutet universitetsbiblioteket och Regionbibliotek Stockholm
MER INFO: www.regionbiblioteket.se/templates/OneColumn.asp?id=2568

25 mars, Stockholm

Den kommunikativa bibliotekarien-kvalitet i virtuellt refarb

Den kommunikativa bibliotekarien – kvalitet i virtuellt referensarbete
Fråga bibliotekets expertgrupp presenterar stolt Marie Radford, en världsauktoritet på området virtuellt referensarbete! Utöver Marie Radford innehåller konferensen inslag där några nya magisteruppsatser inom området virtuellt referensarbete presenteras av sina författare. Telekomföretaget Telenor kommer att berätta om hur man resonerar kring sin kundtjänst. Medlemmar ur Fråga bibliotekets expertgrupp resonerar kring hur tjänsten utvecklas framöver.
ARR: Fråga biblioteket
MER INFO: utbildning.blogsome.com/2008/12/05/den-kommunikativa-bibliotekarien-kvalitet-i-virtuellt-referensarbete/

27 mars, Stockholm

Forskardag

ARR: Svensk Biblioteksforening

30 mars, Stockholm

Fremtidens barnbibliotek

ARR: Svensk Biblioteksforening

2 april, Kulturhuset Ängeln, Katrineholm

Trångt i hyllan eller ett väl genomtänkt bestånd?

Ett seminarium om gallring på bibliotek! Gallring är att skapa relevans! Gallring är kundservice! Gallring är marknadsföring! Gallring är medieplanering! Gallring är servicekvalitet! Gallring är ansvar utifrån behov! Gallring är väldigt många olika saker som griper in i det mesta av bibliotekens arbete. Gallring är inte heller helt enkelt. Därför vill vi med detta seminarium sätta ljus på ett aktuellt och omtvistat ämne. Dagen bjuder på historiska tillbakablickar, nedslag i dagens förvirrade biblioteksvärld och försök att skåda mot framtida (ljusa) horisonter.
ARR: Katrineholms bibliotek, Länsbibliotek Sörmland, Sjukhusbiblioteken i Sörmland, Sveriges Depåbibliotek.

20 april, Uppsala

Ditt bibliotek – eller användarnas?

Slutkonferens för projektet Det frågeorienterade biblioteket: ett tillgängligt bibliotek på besökarens villkor.
ARR: Regionbibliotek Stockholm och Länsbibliotek Uppsala

22–24 april, Bergen, Norge

Åpne bibliotek! Transaksjon – relasjon – mobilitet

Halmstadkonferensen 2009 arrangeras i Bergen, Norge.
ARR: Regionbibliotek Halland m fl.

23 april, Över hela landet

Världsbokdagen firas 23 april!

Världsbokdagen firas över hela landet den 23 april.

23–24 april, Malmö

Framtidens skolbibliotek

Framtidens skolbibliotek – en konferens med avstamp i utvecklingsprojektet SökaSpråkLära, SMiLE och Många SMiLE. Boka in den 23–24 april för en konferens med bl a Ross Todd, Olof Sundin, Ole Christensen, Ulla Wiklund och Carol Gordon som föreläsare! Mer information Helle Barrett, helle.barrett@pub.malmo.se och Bibi Eriksson, bibi.eriksson@mah.se

MEDARRANGÖR: Svensk Biblioteksforenings verksamhetsgrupp bibliotek för utbildning

23–24 april, Lindesberg

Fångelsebibliotekskonferens

ARR: Svensk Biblioteksforening

27 april, Stockholm

Låntagaren i den globala byn : nationell konferens om fjärrlåne- och referensarbete

ARR: Svensk Biblioteksforening i samarbete med Informations- och lånecentraler i samverkan

6 maj, Stockholm

Definitely, maybe eller Do the right thing

Karolinska Institutet universitetsbiblioteket och Regionbibliotek Stockholm arrangerar under våren 2009 en serie workshops, med start den 6 februari. Syftet är att belysa reflekterande biblioteksarbete och dess möjligheter för våra verksamheter. Serien har fyra delar och kommer i stora drag att följa Eblips (evidence based library and information practice) process.
ARR: Karolinska Institutet universitetsbiblioteket och Regionbibliotek Stockholm
MER INFO: www.regionbiblioteket.se/templates/OneColumn.asp?id=2568

13–15 maj, Uppsala

Biblioteksdagarna 2009 – Rummet och Rymden

Biblioteksrummet växer så det knakar. Rummet vidgas till Rymden. Väggar och tak utgör inte längre bibliotekets självklara gränser. Var

sätter vi då gränsen? Var sätter verksamheten gränsen? Var sätter besökaren, användaren, kunden eller låntagaren gränsen? Hur kan vi jobba i en värld bestående av fysiska och virtuella rum med olika språk, skilda tekniker och många metoder. Med gamla redskap såväl som nya, med gamla uppdrag såväl som nya. Hur förhåller vi oss till besökarens behov av rum i sin tid? Biblioteket i en föränderlig tid är ingen nyhet. Världen runt omkring förändras ständigt. Kan vi förhålla oss till den och finna oss i den och på så sätt bjuda in till ett offentligt rum utan gränser med plats för alla? Det gränslösa biblioteket i rummet och rymden kan fyllas med oanade aktiviteter och företeelser om vi vågar släppa taget och åka med på en tur ut i ... vaddå? Svensk Biblioteksforening bjuder in till Biblioteksdagarna i Uppsala 2009 för att diskutera biblioteksrummets betydelse i dagens samhälle. Vi tittar utifrån och in på oss själva, men också på goda exempel från vår egen sektor.

ARR: Svensk Biblioteksforening

19 maj, Stockholm

Definitely, maybe eller Do the right thing

Karolinska Institutet universitetsbiblioteket och Regionbibliotek Stockholm arrangerar under våren 2009 en serie workshops, med start den 6 februari. Syftet är att belysa reflekterande biblioteksarbete och dess möjligheter för våra verksamheter. Serien har fyra delar och kommer i stora drag att följa Eblips (evidence based library and information practice) process.

ARR: Karolinska Institutet universitetsbiblioteket och Regionbibliotek Stockholm
MER INFO: www.regionbiblioteket.se/templates/OneColumn.asp?id=2568

8–12 juni, Nymindegab, Danmark

NordINFOLIT:s sommarskola

Biblioteksundervisning med ström till! – Temaet för NordInfoLits Sommerskole 2009 er biblioteksstøttet læring og undervisning med strøm til og på nettet. Vi vil arbejde med de studerendes IKT-adfærd, og hvordan det kan bruges det i fremtidens undervisning. Hvilken rolle kommer biblioteket til at spille i fremtidens digitale læringsmiljø? Vi skal bo på Nymindegab Kro, se mere på: www.nymindegabkro.dk/index.htm. Vi arbejder på fælles bustransport for deltagerne fra Vejle Station og Billund lufthavn. Pris for deltagelse er 10.500 DKK. For DF-medlemmer: 9800 DKK Sommerskolens foreløbige program og tilmelding ses på www.dfdf.dk Tilmeldingsfristen er 1. april 2009!
ARR: NordINFOLIT
MER INFO: www.dfdf.dk

*More people to the library.
More library to the people.*

● Lysande utsikter – FÖR SAMLADE ÅSIKTER

Axiell Arena öppnar det virtuella biblioteket. Hit kommer besökarna dygnet runt för att träffa andra med samma intressen.

På bibliotekets nya webbplats utbyter man tankar och erfarenheter om böcker, musik och film. Här gör man sin röst hörd och lär sig mer om det man tycker om. Man skriver recensioner, använder taggar och sätter betyg på det man har läst, sett och lyssnat på.

Tillsammans utvecklar besökarna det virtuella biblioteket till en stark mötesplats. En plats där intressen lätt växer sig större.

Om Axiell Arena

Axiell Arena är bibliotekets nya webbplats. Här är bibliotekskatalogen integrerad med Bibliotek 2.0-konceptet, vilket skapar en komplett webbplats som alltid är öppen. Här möts besökarna och får inspiration genom sökfunktioner med förslag på liknande titlar och ämnen. Med centrala funktioner får alla bibliotek ett rikt utbud av taggar, betyg och recensioner.

Läs mer om Axiell Arena på www.axiell.se

Kontakta oss - så berättar vi mer.